

Het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2024

Rapportage over de afgifte van vergunningen voor militaire, *dual-use* en foltergoederen van
de staatssecretaris Buitenlandse Handel alsmede de Minister van Buitenlandse Zaken en
Ontwikkelingshulp

Inhoudsopgave	
Voorwoord	3
Uitgangspunten exportcontrole	6
Wat is exportcontrole en waarom vindt dit plaats.....	6
Wat wordt er gecontroleerd?	7
Procedures	7
Toetsingskader	11
Militaire goederen	11
Dual-use goederen	14
Transparantie	15
Rapportages	15
Parlementair	15
De Nederlandse export van militaire goederen in 2024	23
Afgegeven vergunningen	23
Afgewezen vergunningaanvragen	27
De Nederlandse export van dual-use goederen in 2024.....	28
Nieuwe sensitieve technologieën	31
Kennisveiligheid	32
Anti-folterverordening	33
Relevante ontwikkelingen in de Europese Unie.....	34
Raadswerkgroep conventionele wapenexport COARM	34
EU Outreach inzake militaire goederen	35
EU-jaarrapportage inzake export van militaire goederen 2023.....	36
Raadswerkgroepen dual-use goederen	39
Overige relevante internationale ontwikkelingen	41
Wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty)	41
Wassenaar Arrangement	42
Overige exportcontroleregimes.....	43
Bijlagen	44
Bijlage 1: Afgegeven vergunningen uitvoer van militaire goederen	44
Bijlage 2: Ontwikkeling waarde van de afgegeven vergunningen voor export van militaire goederen uit Nederland sinds 1996	54
Bijlage 3: Realisaties onder algemene vergunningen (militair)	55
Bijlage 4: Doorvoer van militaire goederen	64
Bijlage 5: Tussenhandeldiensten t.a.v. militaire goederen	65
Bijlage 6: Afgewezen vergunningaanvragen voor militaire goederen	68

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt het 28^e jaarrapport over de exportcontrole op militaire en *dual-use* (DU) goederen, overkoepelend bekend als strategische goederen. Dit rapport geeft achtergrond bij de aard van strategische goederen, de redenen om exportcontrole op deze goederen toe te passen en de wijze waarop daar in 2024 vorm aan is gegeven.

Wereldwijde ontwikkelingen dragen bij aan groeiende dreiging voor de veiligheid van Nederland, zijn internationale partners en burgers wereldwijd. Illustratief hiervoor zijn de verschrikkelijke oorlog in Oekraïne die sinds de Russische grootschalige illegale invasie in 2022 woedt en het conflict in het Midden-Oosten sinds oktober 2023 dat tot een nog altijd voortdurende catastrofale humanitaire situatie in de Gazastrook heeft geleid. Helaas is deze trend in 2024 niet gekeerd.

De Nederlandse industrie op het gebied van strategische goederen wordt gekenmerkt door technologisch hoogwaardige producten, innovatiekracht en hoogopgeleid personeel. Deze sector is sterk exportgericht. Handel wordt beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor de continuïteit van de bedrijven zonder daarbij af te doen aan het belang van gedegen exportcontrole om zo ongewenste inzet van strategische goederen, bijvoorbeeld bij schending van mensenrechten of in het kader van proliferatie van massavernietigingswapens, te voorkomen.

Enkele beleidsmatige aandachtspunten waren de introductie van nationale regelgeving om enkele opkomende nieuwe en sensitieve technologieën te controleren¹, en de voortgezette inzet om controles in multilateraal verband aan te nemen, om zo een gelijk speelveld voor de Nederlandse industrie te kunnen waarborgen.

Ook zagen we publieke en politieke aandacht voor de voortgezette militaire steun aan Oekraïne en een breder debat over hoe als land om te gaan met de controle op uitvoer van militaire en dual-use goederen, bijvoorbeeld naar Israël in relatie tot het conflict in de Gazastrook. Deze ontwikkelingen bevestigen dat exportcontrole volop in beweging is. Illustratief hiervoor is ook de toegenomen aandacht voor het beleidsterrein exportcontrole in de parlement. Waar er in 2020 nog 50 kamerstukken het label 'exportcontrole' hadden, groeide dit de laatste vijf jaar gestaag naar 175 kamerstukken in 2024; een teken van de doorlopende dialoog over exportcontrole met het parlement waaraan het kabinet veel waarde hecht. Het jaarrapport is, in aanvulling op de reguliere online rapportages² over de export van strategische goederen, een van de belangrijke pijlers waarmee het kabinet

¹ Regeling van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp van 11 oktober 2024, nr. BZ2405833 houdende invoering van een vergunningplicht voor de uitvoer van producten die niet zijn genoemd in bijlage I van Verordening 2021/821 (Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweëerlei gebruik)

² Rapportages dual-use goederen en militaire goederen | Exportcontrole strategische goederen | Rijksoverheid.nl

invulling geeft aan het streven om zo transparant mogelijk te zijn over het exportcontrolebeleid.

Staatssecretaris Buitenlandse Handel,

Hanneke Boerma

De minister van Buitenlandse Zaken,

Caspar Veldkamp

Uitgangspunten exportcontrole

Wat is exportcontrole en waarom vindt dit plaats

Exportcontrole behelst wet- en regelgeving die Nederland implementeert om de export van bepaalde strategische goederen, technologieën en diensten te controleren om redenen van (inter)nationale veiligheid.³ De controles zijn bedoeld om de ongewenste verspreiding van wapens en overige militaire goederen te voorkomen, de verspreiding van gevoelige technologieën te beheersen en ervoor te zorgen dat export geen activiteiten ondersteunt die in strijd zijn met Nederlandse belangen en verplichtingen. Overtreding van exportcontrole wet- en regelgeving kan leiden tot zware straffen zoals boetes en gevangenisstraf.

Waarom exportcontrole?

Figuur 1. Waarom exportcontrole?

Exportcontrolemaatregelen worden in multilateraal verband aangenomen, aan de hand van afspraken die gemaakt worden in multilaterale exportcontroleregimes (zie ook hoofdstuk 8). Multilaterale maatregelen zijn belangrijk omdat deze een gezamenlijke aanpak tussen landen garanderen, waardoor het moeilijker wordt om gecontroleerde goederen via landen met andere regelgeving om te leiden. Dit draagt bij aan de mondiale veiligheid. Ook dragen multilaterale regimes door een breed gedeeld gelijkwaardig toetsingskader bij aan een gelijk speelveld voor bedrijven. Zo wordt voorkomen dat bedrijven in het ene land concurrentienadelen ervaren ten opzichte van bedrijven in het andere land.

³ Zie 'Besluit strategische goederen': <https://wetten.overheid.nl/BWBR0024139/2021-09-09/0> en de 'Wet strategische diensten': <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030545/2024-12-19/0>

Wat wordt er gecontroleerd?

De term “Strategische goederen” is een verzamelnaam voor *dual-use* (DU) goederen en militaire (ML) goederen. *Dual-use* goederen zijn goederen die zowel civiel als militair kunnen worden ingezet, en waarover in het relevante exportcontroleregime is besloten dat deze gevoelig genoeg zijn om te controleren. Te denken valt hierbij aan geavanceerde computerchips, raketmotoren of aan industriële mengmachines die ook inzetbaar zijn voor chemische wapenproductie. Deze *dual-use* goederen zijn te vinden in Annex I van de *Dual-Use Verordening* van de Europese Unie.⁴

Militaire goederen zijn gedefinieerd als alle producten die zijn opgenomen op de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen.⁵ Dit varieert van kleinere onderdelen en producten als wielen voor pantservoertuigen of beeldversterkers ten behoeve van observatiedoeleinden tot volledige systemen zoals marineschepen en radars.

Procedures

Algemeen

Vergunningen voor de uitvoer van strategische goederen (militaire en *dual-use* goederen) worden verstrekt op grond van de Algemene Douanewet en het daarvan afgeleide exportcontrole-instrumentarium.⁶

Bedrijven of personen die goederen en technologie willen uitvoeren die op de Gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen of de bijlage van de EU *Dual-Use Verordening*⁷ staan, dienen bij de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer (CDIU) een aanvraag in voor een uitvoervergunning. De CDIU, onderdeel van de Douane, staat voor de verlening van uitvoervergunningen onder beleidstoezicht van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Vergunningen worden afgegeven namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821>

⁵ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52023XG0228\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52023XG0228(01))

⁶ Het volledige wetgevende kader is te vinden op de website van de Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/exportcontrole-strategische-goederen/wetten-en-regels-export-strategische-goederen>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R0821&from=NL>

Soorten vergunningen

Militaire goederen

Bij het overdragen van militaire goederen aan een ontvanger buiten Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen “overdracht” naar ontvangers in andere EU-landen en “uitvoer” naar landen buiten de EU. In beide gevallen geldt een vergunningplicht waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen een overdrachtsvergunning en een uitvoervergunning.

Verschillende soorten aanvragen

Figuur 2. De verschillende soorten vergunningaanvragen

Deze vergunningen vallen in verschillende typen uiteen afhankelijk van het type uitvoer of overdracht:

- Individuele vergunningen voor één transactie van een militair goed naar één bestemming;
- Globale vergunningen voor de uitvoer of overdracht van militaire goederen aan ontvangers of categorieën van ontvangers in één of meerdere landen van eindbestemming.
- Algemene vergunningen voor de onbeperkte (zowel in hoeveelheid als in tijdsbestek) uitvoer of overdracht van militair goederen conform de in de betreffende algemene vergunning gespecificeerde kaders. Voor een algemene vergunning kunnen bedrijven zich onder in de vergunning gespecificeerde voorwaarden registreren. Geregistreerde bedrijven rapporteren over het gebruik van de algemene vergunning conform de eveneens in de betreffende vergunning vastgelegde voorschriften.

Dual-Use (DU) goederen

Voor DU-goederen geldt er alleen een vergunningplicht bij uitvoer buiten de EU. Binnen de EU geldt er geen vergunningplicht. De enige uitzondering hierop is de intra-EU overdracht van goederen die voorkomen op bijlage IV van de *Dual-Use* Verordening. Hiervoor geldt ook binnen de EU een vergunningplicht.

Ook voor DU-goederen zijn er individuele-, globale en algemene vergunningen:

- Individuele vergunningen voor één export naar één eindgebruiker;
- Globale vergunningen voor de uitvoer van DU-goederen aan ontvangers in één of meerdere landen van eindbestemming.
- Algemene vergunningen voor de onbeperkte (zowel in hoeveelheid als in tijdsbestek) uitvoer van DU-goederen naar bepaalde, minder gevoelige, bestemmingen. Voor een

algemene vergunning kunnen bedrijven zich onder de in de vergunning gespecificeerde voorwaarden registreren.

Sondages

Een sondage is een proefaanvraag die exporteurs kunnen indienen voor transacties (zowel voor militaire goederen als DU-goederen) waarvoor de contractonderhandelingen met de eindgebruiker nog niet zijn afgerond of gestart. Op die manier kan in een vroeg stadium worden verkend of een exportvergunning voor de desbetreffende transactie mogelijk is voordat eventuele grote investeringen gedaan worden. Aan een positieve reactie op een sondage kunnen geen rechten worden ontleend. Wel geeft een sondage inzicht in de kans op een exportvergunning onder ongewijzigde omstandigheden.

Catch-all goederen

Voor goederen die niet vergunningplichtig zijn (ongecontroleerd) - omdat zij niet voldoen aan de technische specificaties in de *Dual-Use* Verordening¹⁰ - kan alsnog een ad hoc vergunningplicht worden opgelegd (een *catch-all* besluit) wanneer informatie beschikbaar is dat de goederen na export aangewend zullen worden voor de ontwikkeling of productie van massavernietigingswapens, zullen worden ingezet voor militair eindgebruik in een land waar een wapenembargo op rust, of voor gebruik in verband met binnenlandse repressie of het plegen van ernstige schendingen van de mensenrechten en het internationaal humanitair recht.⁸ Dit betreft niet een verbod op de transactie, maar het opleggen van een vergunningplicht voor dit specifieke – eerder ongecontroleerde – goed naar een specifieke eindbestemming. Onder voorwaarden kan uiteindelijk toch worden besloten om een exportvergunning toe te kennen indien er bijvoorbeeld bepaalde waarborgen zijn die het risico op ongewenst eindgebruik minimaliseren.

Voor de doorvoer van *dual-use* goederen geldt in beginsel geen vergunningplicht. Echter, ook hiervoor geldt dat als informatie beschikbaar is dat de goederen aangewend zouden kunnen worden voor de ontwikkeling of productie van massavernietigingswapens of voor militair eindgebruik in een land waar een wapenembargo op rust, de doorvoer kan worden onderworpen aan een ad hoc vergunningplicht.

Indelingsverzoek

Wanneer twijfel bestaat of de transactie van een bepaald goed onder een vergunningplicht valt, kan een zogeheten indelingsverzoek worden ingediend bij de CDIU. Op basis van de aangeleverde technische gegevens bepalen specialisten van de Douane en het ministerie van Buitenlandse Zaken of de transactie onder de *Dual-Use* Verordening valt.

⁸ Zie artikel 4 en 5 van EU Verordening 821/2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:206:FULL&from=EN>

Procedures Militaire goederen

Commerciële aanvragen

Aanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar NAVO- en EU-lidstaten en daarmee gelijkgestelde landen (zgn. NAVO+ landen, te weten Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland) worden in beginsel door de CDIU afgehandeld op basis van een door het ministerie van Buitenlandse Zaken opgestelde werkinstructie. Uitzonderingen op bovenstaande regel zijn Cyprus en Turkije. Aanvragen voor uitvoer naar deze landen worden, evenals de aanvragen voor uitvoer naar alle overige landen, ter besluitvorming voorgelegd aan het ministerie van Buitenlandse Zaken. Voor de toetsing van aanvragen aan de acht criteria vermeld in het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport⁹ vraagt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp een buitenlandpolitiek advies aan de minister van Buitenlandse Zaken. Diens advies neemt bij de besluitvorming over de afgifte van een exportvergunning een centrale plaats in.

Aanvragen van het ministerie van Defensie en de nationale politie

Voor zowel de afstoting van overtollig materieel van het ministerie van Defensie als voor uitvoer door de nationale politie is de normale vergunningprocedure van toepassing. Het ministerie van Buitenlandse Zaken toetst dergelijke transacties, net zoals de exporttransacties van het bedrijfsleven, aan de criteria van het wapenexportbeleid. De minister van Defensie licht de Tweede Kamer, voorafgaand aan het tekenen van het verkoopcontract, in over de verkoop van overtollige Nederlandse wapensystemen. Wanneer dit om commerciële redenen niet mogelijk is, informeert de minister van Defensie de Kamer direct na tekenen van het verkoopcontract.¹⁰

Procedures dual-use goederen

Voor DU aanvragen zijn verschillende procedures van toepassing afhankelijk van het land van eindbestemming en het soort product. Voor landen die lid zijn van het exportcontroleregime dat het desbetreffende goed controleert, worden individuele en globale vergunningaanvragen conform de geldende werkinstructie in beginsel door de CDIU behandeld. Deze landen onderschrijven dezelfde uitgangspunten als Nederland ten aanzien van de handel in deze gevoelige goederen. Ook kan er voor bepaalde goederen in combinatie met bepaalde bestemmingen gebruik gemaakt worden van algemene vergunningen; er vindt dan geen toetsing op transactieniveau plaats maar er geldt onder meer een registratie- en archiveringsplicht. Zo geldt er bijvoorbeeld een algemene vergunning (EU001) voor de uitvoer van DU-goederen die voorkomen op bijlage I van de *Dual-Use* Verordening naar Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zwitserland, inclusief Liechtenstein, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Politiek gevoelige aanvragen worden altijd voorgelegd ter besluitvorming aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02008E0944-20190917&from=EN>

Procedures anti-folterverordening

Goederen vallend onder de anti-folterverordening¹¹ mogen niet zonder meer in-, uit- of doorgevoerd worden van en naar derde landen. Indien er geen verbod geldt, zijn de goederen en diensten onder de anti-folterverordening vergunningplichtig. De vergunningaanvragen voor de goederen en diensten vallend onder de anti-folterverordening voor bestemmingen waar de doodstraf of terdoodbrenging nog wordt gehandhaafd worden altijd door de CDIU voorgelegd aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Tegenwoordig hebben meer dan twee op de drie landen wereldwijd de doodstraf afgeschaft. De vergunningaanvragen voor bestemmingen waar de doodstraf is afgeschaft worden zelfstandig door de CDIU afgehandeld.

EU-afstemming t.b.v. gelijk speelveld

Wanneer een vergunningaanvraag wordt afgewezen wordt deze geregistreerd in een EU-database. Indien andere lidstaten een vergelijkbare aanvraag ontvangen geldt er op basis van het EU gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport en de *Dual-Use* Verordening een consultatieplicht teneinde het ondermijnen van elkaars beslissingen te voorkomen. Omdat EU-lidstaten hiermee kennis nemen van de wederzijdse visies op vergelijkbare aanvragen wordt hiermee toegewerkt naar een meer eenduidige toepassing van EU-afspraken voor de controle op strategische goederen. Dit draagt bij aan het versterken van een gelijk Europees speelveld voor het bedrijfsleven.

Toetsingskader

Militaire goederen

EU-criteria

Aanvragen voor uitvoervergunningen van militair materieel worden per geval getoetst aan de acht criteria van het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole met inachtneming van de aard van het goed, de eindbestemming, de eindgebruiker en het beoogd eindgebruik. Deze acht criteria (zie figuur 3) zijn oorspronkelijk vastgesteld door de Europese Raden van Luxemburg (1991) en Lissabon (1992) en vervolgens opgenomen in een EU-Gedragscode voor de wapenexport (1998). Op 8 december 2008 nam de Raad van de Europese Unie het besluit om de EU Gedragscode uit 1998 om te zetten in Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.

Naast de toets aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole wisselen de lidstaten informatie uit via (1) een notificatieplicht aan alle lidstaten wanneer een lidstaat een vergunningaanvraag afwijst en (2) een consultatieplicht wanneer een

¹¹ Verordening 2019/125 van het Europees Parlement en de Raad van 16 januari 2019 met betrekking tot de handel in bepaalde goederen die gebruikt zouden kunnen worden voor de doodstraf, foltering of andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing

lidstaat een in essentie identieke aanvraag in behandeling heeft waarvoor een andere lidstaat eerder een aanvraag heeft afgewezen.

Albanië, Bosnië en Herzegovina, Canada, Noord-Macedonië, Georgië, IJsland, Montenegro en Noorwegen hebben de criteria en beginselen van het Gemeenschappelijk Standpunt onderschreven. Noorwegen is in 2017 aangesloten op de COARM online *denial* database, waarmee het deelneemt aan de uitwisseling van informatie tussen EU-lidstaten over afgewezen vergunningaanvragen en de consultaties via dit systeem.

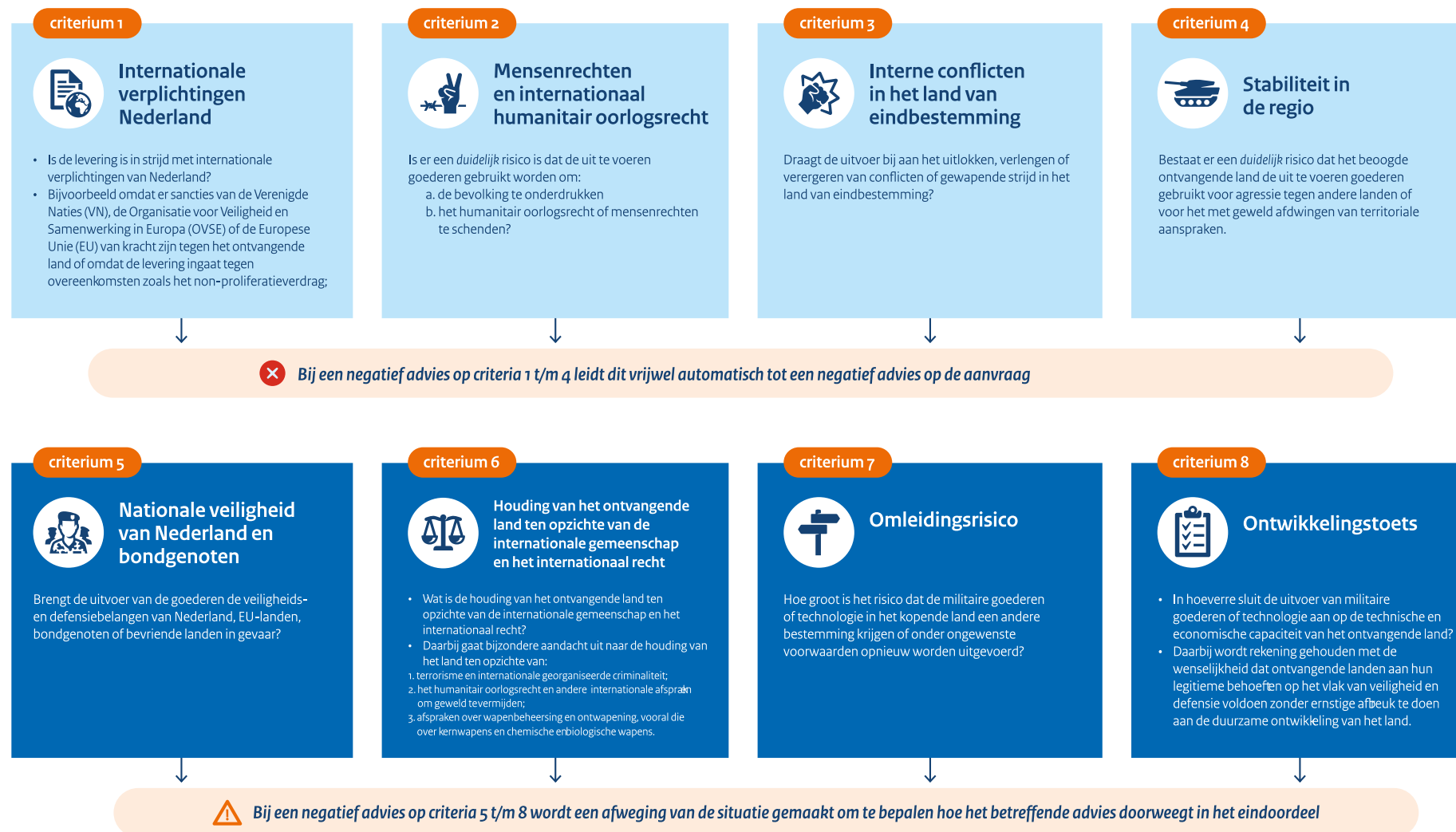
Wapenembargo's

Nederland past de in VN-, OVSE- en EU-verband afgekondigde wapenembargo's volledig toe. Een overzicht van de geldende VN/EU-wapenembargo's is beschikbaar via de *EU Sanctions Map*.¹² Een overzicht van de geldende OVSE-wapenembargo's is te vinden op de website van de OVSE.¹³

¹² <https://www.sanctionsmap.eu/>

¹³ OSCE Minsk Group | OSCE

Acht criteria van gemeenschappelijk standpunt

Figuur 3. Acht criteria van Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB

Dual-use goederen

De toetsing van vergunningaanvragen voor *dual-use* goederen vindt plaats op basis van de criteria vermeld in de *Dual-Use* Verordening.¹⁴ Per vergunningaanvraag wordt een inschatting gemaakt van het risico op ongewenst eindgebruik op basis van factoren zoals de aard van de te exporteren goederen, de aannemelijkheid van het opgegeven eindgebruik, de eindgebruiker en het land van bestemming. Daarbij wordt ook gekeken naar besluiten van de VN en de EU ten aanzien van die bestemming, zoals sancties en embargo's. Aan de hand van een beoordelingskader leidt deze inschatting tot een besluit over het toe- of afwijzen van de vergunningaanvraag. *Dual-use* goederen die een conventioneel militair eindgebruik krijgen worden net als militaire goederen getoetst aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport. Wanneer een *dual-use* vergunningaanvraag wordt afgewezen wordt deze geregistreerd in een EU database. Indien andere lidstaten een vergelijkbare aanvraag ontvangen geldt er op basis van de *Dual-Use* Verordening een consultatieplicht teneinde het ondermijnen van elkaars beslissingen te voorkomen.

Toetsingskader Foltergoederen

Naast *dual-use* goederen worden door het ministerie van Buitenlandse Zaken ook vergunningaanvragen voor goederen en diensten vallend onder Verordening (EU) 2019/125 (anti-folterverordening) beoordeeld.

De anti-folterverordening maakt een verschil tussen twee categorieën goederen, namelijk goederen waarmee het verboden is te handelen (bijlage II) en goederen waarvoor een vergunningplicht geldt (bijlage III en bijlage IV). Het is verboden te handelen in goederen die uitsluitend bestemd zijn voor het uitvoeren van de doodstraf of voor marteling of andere onmenselijke behandeling (bijlage II), zoals bijvoorbeeld guillotines of duimschroeven. Een uitzondering geldt indien aangetoond kan worden dat dergelijke goederen in het land van eindbestemming gebruikt zullen worden voor tentoonstellingen in musea.

Bijlage III van de anti-folterverordening bevat goederen die kunnen worden gebruikt voor bijvoorbeeld oproerbeheersing en zelfbescherming. Voorbeelden hiervan zijn bepaalde draagbare wapens met elektrische ontlading en vaste of monteerbare apparatuur voor de verspreiding van verdovende of irriterende chemische stoffen (pepperspray). Een vergunning wordt niet verleend indien er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat de goederen door een rechtshandhavingsautoriteit of een natuurlijke of rechtspersoon in een derde land zouden kunnen worden gebruikt voor foltering of andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing, met inbegrip van gerechtelijke lijfstraffen.

Bijlage IV van de anti-folterverordening bevat goederen die medische toepassingen hebben, maar ook kunnen worden gebruikt voor het uitvoeren van de doodstraf. Dit omvat bepaalde verdovingsmiddelen zoals pentobarbital en thiopental. Een vergunning wordt niet verleend wanneer er redelijke gronden zijn om aan te nemen dat de in bijlage IV vermelde goederen zouden kunnen worden gebruikt voor de uitvoer van de doodstraf in een derde land.

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/821>

Transparantie

Nederland hanteert een grote mate van transparantie over de uit- en doorvoer van strategische goederen en loopt hiermee internationaal voorop. Transparantie bevordert de dialoog over dit gevoelige onderwerp en helpt daarmee om onverantwoordelijke opbouw van wapenarsenalen te voorkomen en de ongewenste verspreiding van andere strategische goederen te beperken.

Rapportages

Sinds de jaren '90 publiceert een groeiend aantal landen een nationaal jaarrapport inzake wapenexport.¹⁵ Binnen deze groep landen behoort Nederland tot de top van meest transparante landen. Zo staat Nederland in de meest recente *Small Arms Trade Transparency Barometer* op een 4e plek na Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en Roemenië.¹⁶ Nederland steunt daarnaast al enige jaren de ATT-monitor die in kaart brengt hoeveel landen voldoen aan hun rapportageverplichtingen op het terrein van wapenexport.¹⁷ Ook zet Nederland zich in VN-verband in voor transparantie en openheid op dit terrein (zie ook paragraaf 8.2).

Naast de jaarlijkse rapportage middels voorliggend rapport, publiceert Nederland regelmatig kerngegevens over alle afgegeven vergunningen voor de uitvoer van militaire en *dual-use* goederen, evenals kerngegevens over de doorvoer van militaire goederen over Nederlands grondgebied. Het kabinet heeft op de website van de Rijksoverheid alle links opgenomen naar verschillende door Nederland opgestelde nationale en internationale rapportages, zoals de EU-jaarrapportages over wapenexport en de rapportages in het kader van het *Arms Trade Treaty* en het *UN Register of Conventional Arms*.¹⁸

Per september 2023 is de nationale regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders van kracht. Per 1 december 2024 is daar de nationale regeling aanvullende controlemaatregelen op de verordening producten voor tweeeërlei gebruik bij gekomen. Beide regelingen kennen geen rapportageverplichting zoals deze geldt in EU-Verordening 2021/821.

Parlementair

Het kabinet wisselt op verschillende manieren met het parlement van gedachten over exportcontrolebeleid. Op basis van het jaarrapport wordt jaarlijks een commissiedebat exportcontrole gehouden met de commissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. Het debat over jaarrapport 2023 vond plaats op 26 november 2024.

¹⁵ <https://www.sipri.org/databases/national-reports>

¹⁶ <https://smallarmssurvey.org/sites/default/files/SAS-Transparency-Barometer-2022.pdf>

¹⁷ <https://attmonitor.org/en/>

¹⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/exportcontrole-strategische-goederen/rapportages-dual-use-en-militaire-goederen>

Daarnaast worden regelmatig schriftelijke vragen gesteld op het terrein van exportcontrole en informeert het kabinet het parlement per brief over relevante beleidsontwikkelingen en -wijzigingen.

Tot slot wordt de Kamer sinds 2012 versneld geïnformeerd over nieuwe vergunningen voor definitieve uitvoer van complete (militaire) systemen met een waarde boven de € 2 miljoen, bestemd voor andere landen dan Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland of een lidstaat van de EU of de NAVO. Dit gebeurt binnen twee weken na het besluit en voorzien van een toelichting.¹⁹ Met betrekking tot verslagjaar 2024 is over drie transacties versneld gerapporteerd. Over de leveranties aan Oekraïne is de Tweede Kamer via separate brieven geïnformeerd.²⁰ Onderstaande overzicht geeft de informatievoorziening van het kabinet aan de Tweede Kamer over de export van strategische goederen gedurende 2024 weer.

¹⁹ De versnelde rapportage is gebaseerd op de Kamerbrief van 10 juni 2011 over het aangescherpte wapenexportbeleid (Kamerstuk 2010–2011, 22 054, nr. 165) en de motie van het lid Voordewind c.s. van 22 december 2011 over verlaging van de drempelwaarde voor de versnelde parlementaire controle bij specifieke wapenexportaanvragen naar € 2.000.000,- (Kamerstuk 2011–2012, 22 054, nr. 181).

²⁰ Kamerstukken 22 054 en 36 045 nr. 432 (6 oktober 2024); Kamerstukken 22 054 en 36 045, nr. 421 (1 juli 2024); & Kamerstukken 22 054 en 36 045, nr. 420 (13 juni 2024).

Tabel 1, Overzicht parlementaire stukken op het gebied van exportcontrole strategische goederen.

Nummer kamerstuk	Datum	Type kamerstuk	Titel
2024D01769	22-01-2024	Convocatie commissieactiviteit	Herziene convocatie commissiedebat Wapenexportbeleid d.d. 29 februari 2024
2024D03391	31-01-2024	Brief regering	Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op 30 januari 2024
2024D03622	01-02-2024	Brief commissie aan bewindspersoon	Aan min. BuHa-OS - Verzoek reactie brief Stop Wapenhandel
2024D04036	05-02-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Zeedijk over het artikel 'Intrekken exportvergunning nieuwe tegenslag ASML'
2024D05567	14-02-2024	Brief regering	Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken op 13 februari 2024
2024D07094	28-02-2024	Brief regering	Reactie op verzoek commissie over de brief van maatschappelijke organisaties over voorgenomen toetreding tot het verdrag inzake exportcontrole in het defensiedomein
2024D07324	29-02-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over de doorvoer van onderdelen van F-35's of andere wapensystemen aan Israël
2024D07703	01-03-2024	Brief regering	Kabinetsappreciatie witboek over exportcontrole - Nieuwe

			Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie
2024D09494	12-03-2024	Overig	Non-paper for improved EU coordination on export controls
2024D16833	24-04-2024	Brief regering	De opvolging die het kabinet geeft aan het arrest van het Gerechtshof Den Haag over de doorlevering van F-35-onderdelen naar Israël
2024D19460	16-05-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Dassen, Piri en Van Baarle over het artikel 'Kabinet zoekt na verbod naar andere wegen voor leveren F-35-onderdelen aan Israël'
2024D19468	16-05-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over de levering van F-35 onderdelen aan Israël
2024D21780	29-05-2024	Brief regering	Reactie op de moties ingediend tijdens het Tweeminutendebat Wapenexportbeleid van 13 maart 2024
2024D24012	10-06-2024	Brief regering	Beleidsreactie Buitenlandse Zaken op de Periodieke Rapportage BZ Begrotingsartikel 2 "Veiligheid en Stabiliteit
2024D24780	13-06-2024	Brief regering	Leveringen militaire goederen aan Oekraïne - Wapenexportbeleid
2024D28052	01-07-2024	Brief regering	Aanvullende informatie leveringen militaire goederen aan Oekraïne
2024D30500	23-08-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Boswijk, Van der Werf en Paternotte over het bericht dat producten van in Nederland gevestigde fabrikanten nog steeds worden aangetroffen in Russische wapens

2024D30658	27-08-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over het bericht dat er een nieuwe rechtszaak komt over het exportverbod voor F-35 onderdelen naar Israël
2024D30813	27-08-2024	Voorstel van wet	Wijziging van de Wet strategische diensten en de Wet op de economische delicten in verband met het aanbrengen van verbeteringen en het herstellen van enige wetstechnische omissies voor een doeltreffender uitvoering en handhaving van de regels over exportcontrole
2024D33290	16-09-2024	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Singapore
2024D36893	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Teunissen over Nederlandse leveranciers van gevechtshonden aan het Israëlische leger
2024D36884	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Kamminga en Martens-America over het bericht 'Nederland wil export ASML naar China verder beperken
2024D36884	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Kamminga en Martens-America over het bericht 'Nederland wil export ASML naar China verder beperken
2024D36886	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dassen over twee artikelen inzake ASML
2024D36884	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Kamminga en Martens-America over het bericht 'Nederland wil export ASML naar China verder beperken'

2024D36886	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dassen over twee artikelen inzake ASML
2024D36888	04-10-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Hirsch en Thijssen over Chinese dreigementen om ASML van Chinese markt te weren
2024D36919	07-10-2024	Brief regering	Leveringen militaire goederen aan Oekraïne
2024D39383	18-10-2024	Brief regering	Nationale exportcontrolemaatregelen voor hoogwaardige en sensitieve technologieën
2024D41979	05-11-2024	Brief regering	Rapport "het Nederlandse exportcontrolebeleid in 2023"
2024D43869	13-11-2024	Brief regering	Uitvoer van militair materieel naar Maleisië
2024D44906	19-11-2024	Brief regering	Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp op 14 november 2024
2024D45202	20-11-2024	Brief regering	Schriftelijke antwoorden op vragen gesteld tijdens de eerste termijn van de begrotingsbehandeling van Buitenlandse Zaken op 19 november 2024
2024D36590	21-11-2024	Wetgeving	Wijziging van de Wet strategische diensten en de Wet op de economische delicten in verband met het aanbrengen van verbeteringen en het herstellen van enige wetstechnische omissies voor een doeltreffender uitvoering en handhaving van de regels over exportcontrole

2024D45703	22-11-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van de leden Piri, Hirsch en Nordkamp over de handhaving van de internationale rechtsorde ten aanzien van Israël
2024D45718	22-11-2024	Brief regering	Nazending feitelijke vragen begrotingsbehandeling BHO en aanpassing jaarrapport exportcontrole 2023
2024D45998	25-11-2024	Brief regering	Uitvoering gewijzigde motie Ram over onderzoek naar verstrekken wapenexportvergunningen voor contractduur
2024D48704	09-12-2024	Brief regering	Verkoop van één Manticore voertuig aan Iveco Defence Vehicles SpA
Kamerbrief 2024D50897	18-12-2024	Kamerbrief toezegging wapenexportvergun- ningen	Minister Klever informeert de Tweede Kamer over de vergunningen waarvan de nieuwswebsite Follow the Money op 26 november 2024 rapporteerde dat de Tweede Kamer hierover per brief had moeten worden geïnformeerd.
2024D50901	18-12-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dobbe over het advies van de Advocaat-Generaal aan de Hoge Raad inzake de export van F-35-onderdelen aan Israël
2024D50899	18-12-2024	Antwoord schriftelijke vragen	Antwoord op vragen van het lid Dassen over het artikel 'Congres VS eist inzage in ASML-export naar China'

Naast dit rapport over de Nederlandse uitvoer van militaire en *dual-use* goederen in 2024, wordt ook op andere wijze informatie verschaft over het exportcontrolebeleid. Zo publiceert het ministerie van Buitenlandse Zaken via de website www.rijksoverheid.nl/exportcontrole informatie over diverse aspecten van exportcontrole, waaronder het maandelijks overzicht

van dual-use uitvoer,²¹ export via de *cloud*, cryptografie, Rusland sancties en zakendoen met Iran. Ook worden met regelmaat seminars gehouden voor bedrijven of kennisinstellingen over exportcontrolebeleid.

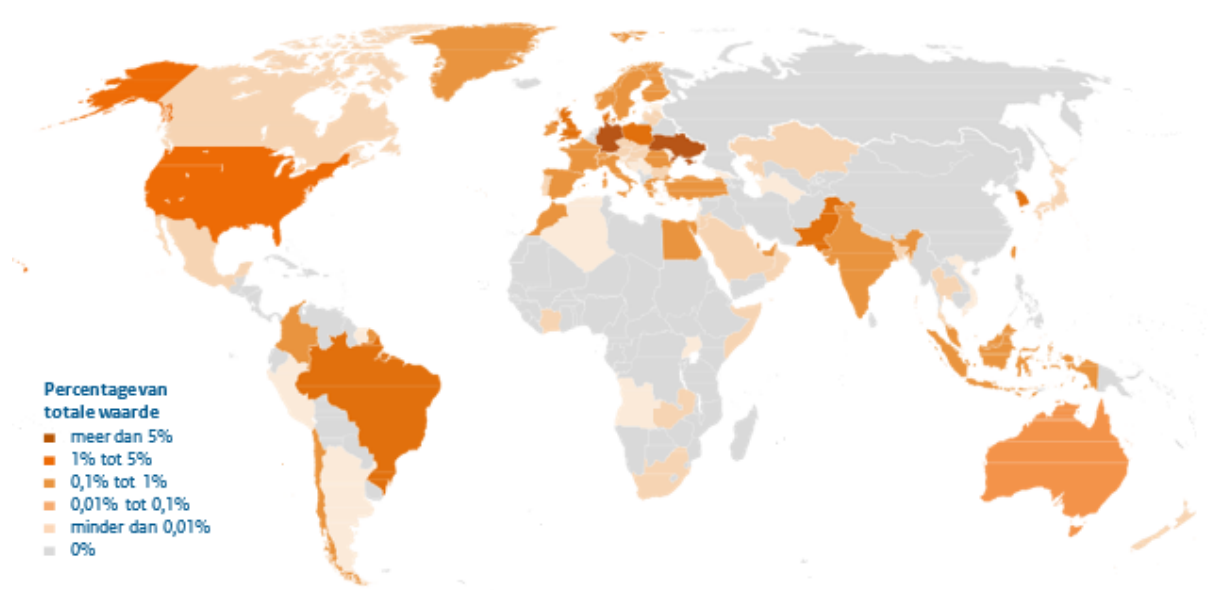
²¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/exportcontrole-strategische-goederen/rapportages-dual-use-en-militaire-goederen>

De Nederlandse export van militaire goederen in 2024

Afgegeven vergunningen

Vergunningen wapenexport 2024

In 2024 werd voor €1,87 miljard aan wapenexportvergunningen afgegeven

N.B.: Niet-landspecifieke, globale vergunningen voor bondgenoten besloegen 2,5% van het totaal. Deze zijn niet in bovenstaande kaart opgenomen.

Figuur 4, Grafisch overzicht van afgegeven vergunningen naar eindbestemming en top-5 ML-categorieën.²²

²² De omschrijving van de ML-categorieën is afgekort. De volledige omschrijving staat in bijlage 1.

In 2024 werden 1500 vergunningen aangevraagd. Dat is een daling van 184 aanvragen ten opzichte van 2023 (1684). 1491 aanvragen werden goedgekeurd. 979 van de 1491 goedgekeurde aanvragen hadden als eindbestemming NAVO- en EU-lidstaten of daarmee gelijkgestelde landen (zgn. NAVO+ landen, te weten Australië, Japan, Nieuw-Zeeland en Zwitserland). De totale waarde van de afgegeven vergunningen in 2024 bedroeg, afgerond op twee cijfers na de komma, € 1,87 miljard. Dat is een stijging ten opzichte van de voorgaande jaren (2023: € 1,78 miljard, 2022: €928,46 miljoen, 2020: € 701,76 miljoen, 2019: € 923 miljoen). Een belangrijk deel van deze stijging houdt verband met de Nederlandse leveringen van militair materieel aan Oekraïne die ten opzichte van 2023 (€ 813 miljoen) eveneens aanzienlijk in waarde is gestegen (€ 1,09 miljard) en meer dan 58% van de totale waarde van afgegeven vergunningen omvat.

In onderstaande tabel wordt uiteengezet wat de regionale verdeling is van de waarde van de in 2024 afgegeven vergunningen. De indeling in regio's volgt de regionale indeling van de jaarrapporten van de EU over wapenexport.²³

²³ Twenty-Fourth Annual Report according to Article 8(2) of Council Common Position 2008/944/CFSP defining common rules governing the control of exports of military technology and equipment, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XG0216\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023XG0216(01))

Tabel 2, Verdeling waarde afgegeven vergunningen per regio.

Regio	Waarde afgegeven vergunningen (x mln.) 2024	Percentage 2024 (%)
Noord-Afrika	9,09	<1%
Sub-Sahara Afrika	0,78	<1%
Noord-Amerika	92,18	3,43%
Centraal Amerika en Caraïben	1,50	<1%
Zuid-Amerika	43,68	2,34%
Centraal Azië	0,51	<1%
Noordoost Azië	30,06	1,6%
Zuidoost Azië	58,42	3,13%
Zuid-Azië	44,26	2,37%
Europese Unie/NAVO+	352,06	18,85%
Overige Europese landen	1.146,97	61,40%
Midden-Oosten	22,03	1,18%
Oceanië	16,83	<1%
Globaal	49,22	2,64%
Totaal	1867,95	100%

Op de eerste plaats in de top 5 van landen van eindbestemming met de hoogste totaalwaarde van afgegeven vergunningen staat Oekraïne (€ 1,09 miljard) als gevolg van de grootschalige Nederlandse materiële steun in het kader van de verdediging tegen de illegale Russische aanvalsoorlog.

Op de tweede plaats staat Duitsland (€ 171,02 miljoen) met vooral vergunningen voor de uitvoer van militaire voertuigen en onderdelen daarvoor (ML6).

Op de derde plaats komt diversen (€ 77,66 miljoen). Dit zijn vergunningen met meerdere eindbestemmingen.

Op de vierde plaats komen de Verenigde Staten (€ 62,89 miljoen).

Er werden in 2024 ook drie nieuwe vergunningen afgegeven voor de definitieve uitvoer van systemen met als land van eindbestemming een niet-EU of NAVO(+) landen en een waarde van meer dan twee miljoen euro. Dit betrof vergunningen voor de uitvoer van radar- en C3-systemen²⁴ naar Egypte, de uitvoer van radar- en vuurgeleidingssystemen naar Singapore en de uitvoer van communicatiesystemen naar Maleisië. Uw Kamer is hier – conform bestaande afspraken – versneld over geïnformeerd.

Voor de internationale vergelijking is het van belang te weten dat in Nederland niet alleen de uitvoer van militaire goederen door het Nederlandse bedrijfsleven vergunningplichtig is, maar dat de overheid zelf ook een vergunning voor de uitvoer van militaire goederen moet aanvragen. Alleen het eigen materieel van de Nederlandse krijgsmachtonderdelen dat voor oefeningen of internationale operaties naar het buitenland gaat, is uitgezonderd van de vergunningplicht. Afstoting van Nederlands defensiematerieel aan derde landen is – anders dan in sommige andere landen – dus wel opgenomen in de cijfers.

Levering militaire goederen aan Oekraïne

In 2024 heeft Nederland de steun aan Oekraïne, onder andere middels de levering van militaire goederen, voortgezet. Deze leveranties zijn gestoeld op het Oekraïense recht op zelfverdediging conform artikel 51 van het VN Handvest en passen binnen de kaders van zowel het Wapenhandelsverdrag (*Arms Trade Treaty*) als het Europees Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport (2008/944/GBVB).

Voor de uitvoer van militaire goederen naar Oekraïne is net als voor reguliere uitvoer van militaire goederen een vergunning vereist. Alle leveringen worden zorgvuldig getoetst aan het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole. Gezien de grote Oekraïense steunbehoefte en het belang van snelle levering van het benodigde materieel wordt gebruik gemaakt van een versnelde procedure.

De Tweede Kamer is gedurende 2024 driemaal geïnformeerd middels kamerbrieven met daarbij vertrouwelijke bijlagen waarin alle Nederlandse militaire steun in detail werd weergegeven. Sinds 13 april 2023 (Kamerstuk 2023D15753) geeft het kabinet eveneens in het publieke domein meer transparantie over de leveranties aan Oekraïne. De periodieke kamerbrieven over militaire leveranties aan Oekraïne bevatten sindsdien ook een openbaar overzicht van geleverd materieel.

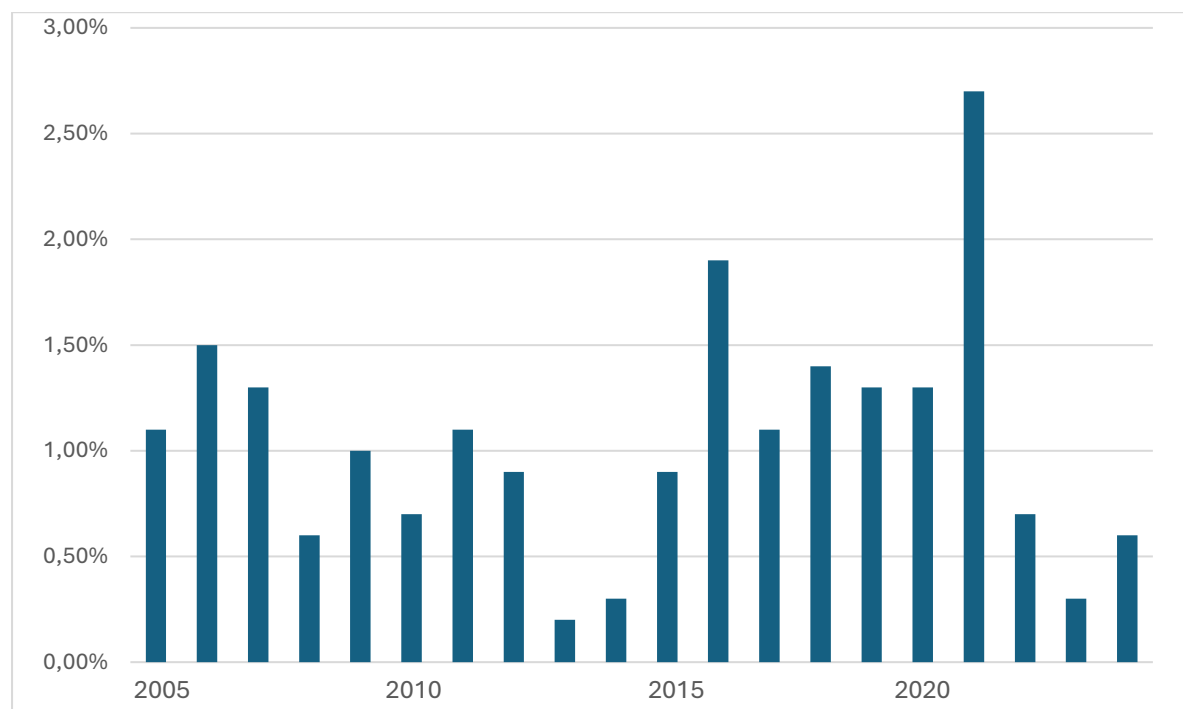
Ook werd in de openbare maandrapportages (www.rijksoverheid.nl) over de uitvoer van militaire goederen weergegeven wanneer er vergunningen zijn afgegeven zonder daarbij in detail te treden over de aard van de goederen.

²⁴ C3: Command, Control and Communications

Afgewezen vergunningaanvragen

In 2024 zijn in totaal 9 aanvragen voor uitvoer-, doorvoervergunningen en proefaanvragen (sondages²⁵) voor militaire goederen afgewezen. Het volledige overzicht van de afgewezen aanvragen staat in bijlage 6.

Het aantal afgewezen vergunningaanvragen lag in 2024 (9) hoger dan in 2023 (5). De onderstaande figuur geeft ter referentie het percentage afgewezen vergunningaanvragen van het totaal aantal aanvragen over de periode 2005-2024.²⁶

Figuur 5, Afwijzingen vergunningen militaire goederen 2005 - 2024

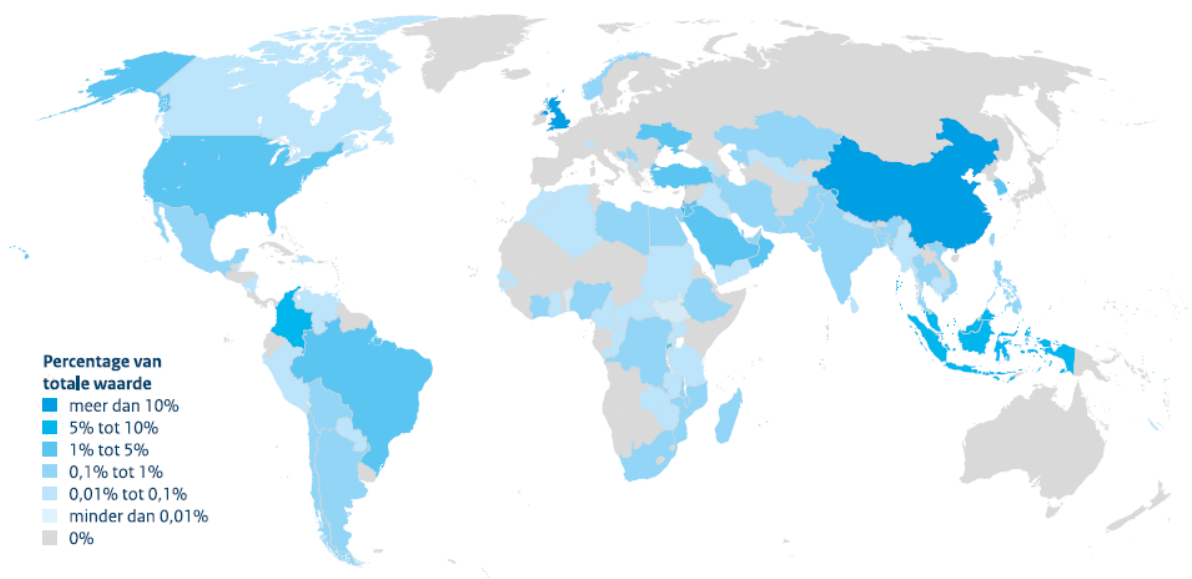
²⁵ Sondages geven bedrijven in een vroeg stadium van contractonderhandelingen een indicatie of de voorgenomen transactie in aanmerking komt voor een exportvergunning. De toetsing vindt op gelijke wijze plaats als de toetsing voor een reguliere exportvergunning. Voor de daadwerkelijke transactie (dus bij levering) dient alsnog een exportvergunning te worden aangevraagd. Een positief oordeel op een sondage geeft geen garantie op een positieve oordeel op een daadwerkelijke vergunningaanvraag.

²⁶ Het aantal afgewezen vergunningen wordt uitgedrukt als percentage van het totaal aantal aangevraagde vergunningen. Dit omvat mede de vergunningen die zijn aangevraagd met als eindbestemming EU/NAVO(+)-landen. Deze vergunningaanvragen worden door de CDIU zelfstandig afgedaan (zie paragraaf 2,3). Aanvragen met eindbestemming EU/NAVO(+) vormen zo'n 66% van het totaal aantal aanvragen en vertegenwoordigen ruim 80% van de totale waarde van de afgegeven vergunningen.

De Nederlandse export van dual-use goederen in 2024

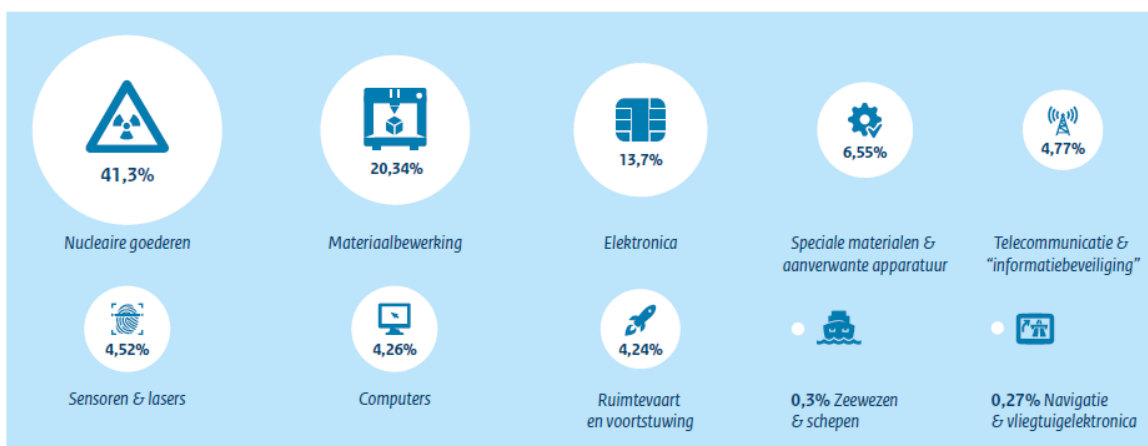
Vergunningen dual-use goederen 2024

In 2024 werd voor €34 miljard aan vergunningen voor de export van dual-use goederen afgegeven

N.B.: Dit betreft de waarde van dual-use export van alle toegekende individuele vergunningen in 2024.

De dual-use export van individuele vergunningen bedraagt €352 miljoen (1,03%) van de totale waarde van de dual-use export.

Figuur 6, grafisch overzicht van afgegeven individuele vergunningen naar eindbestemming en categorie goed.

Het aantal door Nederland afgegeven *dual-use* vergunningen dat in het kader van de *Dual-Use* Verordening is verleend, is in 2024 lichtelijk afgenomen t.o.v. 2023. Het betrof 898 vergunningen in 2023 en 855 vergunningen in 2024. De corresponderende waarde van de afgegeven vergunningen is echter toegenomen, van bijna 21 miljard euro in 2023 naar 34 miljard in 2024. De *Dual-Use* verordening onderscheidt verschillende categorieën goederen.

Het grootste aandeel in de totale waarde van de in 2024 in Nederland afgegeven individuele vergunningen, wordt gevormd door individuele vergunningen voor transacties van goederen in de categorieën elektronica, materiaalbewerking en nucleair.

In figuur 7 is een wereldkaart opgenomen met daarin aangegeven op welke bestemmingen is vergund. Echter, omdat een deel van de *dual-use*-vergunningen globale vergunningen zijn waarbij het niet mogelijk is om de waarde te splitsen naar eindbestemming, zijn in deze kaart alleen de afgegeven individuele vergunningen opgenomen. Deze weergegeven individuele vergunningen behelzen slechts 1,03% van de totale waarde van afgegeven vergunningen.

Bij het bestuderen van de kaart dient ook rekening te worden gehouden met het feit dat goederen moeilijk vergelijkbaar zijn in waarde. Zo kan bijvoorbeeld één vergunning voor zeer hoogwaardige technische apparatuur in waarde vergelijkbaar zijn met vele vergunningen voor bepaalde minder dure goederen.

Er zijn vijf soorten exportvergunningen voor dual-use goederen, namelijk (1) individuele vergunningen voor één transactie van een gecontroleerd goed naar een bestemming buiten de EU; (2) individuele vergunningen voor één transactie van gecontroleerde goederen naar een bestemming binnen de EU (intra-EU), (3) de globale vergunningen, (4) algemene nationale vergunningen en (5) uniale vergunningen.

Globale vergunningen zijn vergunningen voor meerdere transacties voor bestemmingen buiten de EU waarbij de exporteur zelf op basis van een door de overheid goedgekeurd Internal Compliance Program (ICP) transacties toetst op ongewenst eindgebruik. Aangezien een dergelijke vergunning vele transacties voor vele bestemmingen kan omvatten is de corresponderende waarde voor dit type vergunningen hoger dan die voor individuele vergunningen. Naast de in tabel 3 genoemde vergunningen bestaan er ook nog nationale en uniale algemene vergunningen waar na eenmalige registratie gebruik van kan worden gemaakt voor relatieve laagrisico transacties.

Het aantal afgewezen vergunningaanvragen is met 13 iets lager dan het aantal van vorig jaar (14). De waarde van de afgewezen vergunningaanvragen is licht afgenomen van 16,72 miljoen naar 14,03 miljoen euro.

Tabel 3, aantallen en waarde van de afgegeven en afgewezen exportvergunningen voor dual-use goederen in 2024

	Aantal afgegeven vergunningen	Waarde (mln.€)	Aantal afgewezen vergunningen	Waarde (mln.€)
Individueel	611	352	12	9
Globaal	186	32.776	1	95
Intra EU	53	1.144	0	0
Catch All	5	7	0	0
Totaal	855	34.280	13	14

Bij het samenstellen van een top 10 van bestemmingen van daadwerkelijk gerealiseerde exporten zijn wel de gegevens van zowel globale en algemene vergunningen meegenomen. Deze lijst wijkt daarom af van de wereldkaart in figuur 7 waarin alleen de afgegeven individuele vergunningen zijn opgenomen.

De lijst in tabel 4 vertoont gelijkenissen met de top-10 van 2023. Taiwan en de Verenigde Staten van Amerika zijn van positie gewisseld, maar verder bestaat de top-6 uit dezelfde bestemmingen. In 2024 zijn Japan en Zuid-Afrika in de top 10 beland en vallen Israël en India er buiten.

Tabel 4, waarde van de export van dual-use goederen in miljoenen euro's in 2024 (inclusief algemene vergunningen) voor de top-10 eindbestemmingen.

	Bestemming	Waarde (in miljoenen euro's)
1	Zuid-Korea	4.510
2	Verenigde Staten van Amerika	4.338
3	Taiwan	2.304
4	Verenigd Koninkrijk	1.089
5	Zwitserland	345
6	China	250
7	Turkije	157
8	Japan	151
9	Zuid-Afrika	137
10	Noorwegen	137

Nieuwe sensitieve technologieën

Technologieën zoals quantum-, AI-, geïntegreerde fotonica-, halfgeleider- en biotechnologie staan centraal in (inter)nationale veiligheidsvraagstukken. Dit is onder andere het gevolg van de toenemende inzet van technologie in een internationale geopolitieke strijd, het dual-use karakter van technologie waarbij het onderscheid tussen civiel vs. militair steeds diffuser wordt en de elkaar versterkende verwevenheid van technologieën in de maatschappij. Dit leidt tot de vraag welke technologieën we moeten controleren en beschermen vanwege mogelijke veiligheidsrisico's. Bij beantwoording van deze vraag zijn naast veiligheid, ook marktwerking en behoud van een open economie belangrijke uitgangspunten. Interventie daarop kan echter noodzakelijk zijn uit het oogpunt van nationale veiligheid. Internationaal wordt in de context van de exportcontroleregimes reeds informeel verkend wat adequate stappen zijn voor de controle op export van nieuwe sensitieve technologieën met *dual-use* eigenschappen, die nog niet gecontroleerd zijn. Nederland neemt daarnaast onder andere actief deel aan discussie over dit onderwerp in EU- en NAVO-verband en andere internationale overleggen in multilateraal verband, en bilaterale contacten.

Regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders

In september 2023 heeft Nederland heeft Nederland omwille van nationale veiligheidsoverwegingen geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders onder exportcontrole gebracht. Met deze regeling moet voor de uitvoer van geavanceerde productieapparatuur die onder de regeling valt een exportvergunning worden aangevraagd.

Het gaat daarbij om een aantal heel specifieke technologieën voor de ontwikkeling en productie van geavanceerde halfgeleiders die vanwege specifieke gebruiksmogelijkheden een cruciale bijdrage kunnen leveren aan bepaalde geavanceerde militaire toepassingen. Een ongecontroleerde uitvoer uit Nederland van die goederen en technologieën kan daarom risico's opleveren voor de nationale veiligheid.

Voortschrijdend inzicht en technologische ontwikkelingen hebben Nederland ertoe bewogen om de regeling, genaamd "Regeling voor geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders", uit te breiden met een wijzigingsregeling die op 7 september 2024 in werking is getreden. De uiteindelijke keuze voor additionele exportcontrolemaatregelen is zorgvuldig en zo precies mogelijk (chirurgisch) gemaakt, om onnodige verstoring van de waardeketens te voorkomen en rekening te houden met het internationale gelijke speelveld.^{27,28}

Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweërlei gebruik

Op 1 december 2024 heeft Nederland omwille van nationale veiligheidsoverwegingen de "Regeling aanvullende controlemaatregelen op de Verordening producten voor tweërlei

²⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/03/08/kamerbrief-inzake-aankondiging-aankomende-exportcontrolemaatregelen-voor-geavanceerde-productieapparatuur-voor-halfgeleiders>

²⁸ wetten.nl - Regeling geavanceerde productieapparatuur voor halfgeleiders - BWBR0048439

gebruik²⁹ ingevoerd. De producten waarop deze regeling ziet betreft goederen en technologieën die afkomstig zijn uit de halfgeleider-, quantum- en additive manufacturing-industrie.

De goederen en technologie die met deze regeling onder exportcontrole zijn gebracht kunnen, vanwege hun specifieke gebruiksmogelijkheden, een cruciale bijdrage leveren aan bepaalde geavanceerde militaire toepassingen en hebben daarmee een significante impact op nationaal -en internationaal veiligheidsbeleid. Een ongecontroleerde uitvoer van de op de bijlage bij deze regeling vermelde goederen en technologieën heeft implicaties voor openbare veiligheidsbelangen, waaronder internationale vrede en stabiliteit. Naast voornoemde veiligheidszorgen wordt de invoer van nationale exportcontrole met betrekking tot deze goederen en technologieën noodzakelijk geacht vanwege het internationale karakter van de goederenstroom en de waardeketen en de positie van Nederland daarbinnen.

Om de administratieve lasten voor bedrijven zo laag mogelijk te houden heeft Nederland een nieuwe nationale algemene uitvoervergunning, de NL900³⁰, ingevoerd. Daarmee worden de administratieve lasten met betrekking tot de uitvoer naar bepaalde bestemmingen tot het minimum beperkt.

Naast Nederland hebben meerdere andere landen gelijksoortige controles ingevoerd vanwege dezelfde veiligheidszorgen.

Kennisveiligheid

Kennisveiligheid blijft een onderwerp dat internationaal steeds meer om aandacht vraagt. Ook in 2024 zijn weer stappen gezet ter bevordering van kennisveiligheid en om er voor te zorgen dat de kans op ongewenste kennisoverdracht wordt verkleind. Zo blijft de overheid inzetten op het vergroten van bewustzijn en zelfregulering bij kennisinstellingen door middel van een kennisveiligheidsdialoog, waarin de Rijksoverheid en kennisinstellingen mogelijke handelsperspectieven bespreken. Het Rijksbrede Loket Kennisveiligheid blijft kennisinstellingen ondersteunen in hun inzet op kennisveiligheid³¹, en vanuit het Loket wordt ook brede outreach gedaan naar het kennisveld middels roadshows. In navolging van het succes van de eerste editie, is ook in 2024 een Exportcontroleseminar voor kennisinstellingen gehouden. Naast nationale inzet, zet de Rijksoverheid ook bredere stappen door in relevante internationale fora actief bij te dragen op dit vlak, onder andere door het delen van *best practices*.

²⁹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0050313/2024-12-01/0>

³⁰ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0050309/2024-12-01/0;>

³¹ <https://www.loketkennisveiligheid.nl/>

Anti-folterverordening

Onder de anti-folterverordening is de handel in de in bijlage III en bijlage IV vermelde goederen en diensten, vergunningplichtig.³² Zie hieronder in tabel 5, een overzicht van de in 2024 verleende vergunningen voor deze goederen.

Tabel 5, waarde afgegeven vergunningen voor uitvoer Anti-folter goederen per categorie.

Totaal 2024				
	Aantal vergunningen	Waarde (Euro's)	Eindbestemming	Eindgebruik
Annex III goederen	7	11.217	Aruba, BES-eilanden (Bonaire, Sint-Eustatius, Saba), Curaçao en Sint Maarten	Rechtshandhaving
Annex IV goederen	17	1.663.736	Aruba, BES-eilanden (Bonaire, Sint-Eustatius, Saba), Canada, Curaçao, Libanon, Bez. Palestijns Geb. (Gaza), Djibouti, Hongkong, Liberia, Maleisië, Sint Maarten, Marokko, Somalië, Verenigd Koninkrijk	Veterinair, medisch en farmaceutisch

³² Zie ook hoofdstuk 0

Relevante ontwikkelingen in de Europese Unie

Raadswerkgroep conventionele wapenexport COARM

EU-samenwerking inzake exportcontrole op conventionele wapens vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep conventionele wapenexport (COARM). Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken deel aan COARM-vergaderingen. In COARM wisselen de lidstaten in het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid (GBVB) van de EU informatie uit over hun wapenexportbeleid met als doel dit beleid en de daarop betrekking hebbende procedures beter op elkaar af te stemmen. Hiermee wordt gezorgd voor een eenduidig beleid en wordt gestreefd naar een gelijk speelveld. De basis hiervoor is het EU-Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexport (EUGS), dat op 8 december 2008 door de Raad van de Europese Unie werd vastgesteld.

Herziening Gemeenschappelijk Standpunt

Tussen 2021 en 2024 hebben de lidstaten onderhandeld over de meest recente herziening die begin 2025 is afgerond. Uitgangspunt bij deze herziening was dat wapenexportcontrole een nationale bevoegdheid blijft en onderdeel blijft uitmaken van het gemeenschappelijk buitenlandbeleid en veiligheidsbeleid van de Unie (GBVB).

Nederland heeft door een actieve en constructieve rol bij de herziening bijgedragen aan het realiseren van een verbeterd kader voor een meer eenduidige toepassing van het Europese wapenexportbeleid en betere stroomlijning van exportcontrole in geval van Europese defensie-industriesamenwerking om zodoende de Europese veiligheid te versterken. Daarmee moet ook een “waterbedeffect” worden voorkomen waarbij export die in de ene lidstaat wordt geweigerd alsnog plaatsvindt middels vergunningverlening in een andere lidstaat. Tevens kan hiermee de Europese defensie-industrie opgeschaald worden om de Europese zelfvoorzienendheid te vergroten.

Concreet is met de inzet van het kabinet onder meer het volgende gerealiseerd binnen het herziene Gemeenschappelijk Standpunt:

- Toevoeging van vrijwillige mechanismen ten behoeve van gestroomlijnde exportcontrole in het geval van gezamenlijk geproduceerde militaire goederen opgenomen;
- Stevigere verankering van het recht op zelfverdediging van landen;
- Toevoeging als onderdeel van toetsingscriterium 2 van de mogelijke gevolgen van wapenexport voor genderspecifiek geweld of ernstige geweldsdaden tegen vrouwen en kinderen. Dit is in lijn met het Wapenhandelsverdrag waar Nederland ook bij is aangesloten;
- Toevoeging van aanvullende mechanismen om de transparantie over wapenexporten en informatie-uitwisseling tussen de lidstaten over gevoelige eindbestemmingen te vergroten om zo een gezamenlijk begrip van toetsingscriteria te bevorderen.

EU Outreach inzake militaire goederen

Daarnaast spreekt de COARM regelmatig over verschillende *outreach* activiteiten, waarmee in EU verband wordt bijgedragen aan kennisontwikkeling en beleidsvorming, wetgeving en instituties op het terrein van exportcontrole in partnerlanden. Zo ondersteunt de EU het ATT *outreach* programma, dat erop is gericht de bekendheid van het Wapenhandelsverdrag ATT in partnerlanden te vergroten. Dit programma is in februari 2025 (Raadsbesluit [GBVB] 2025/442) verlengd tot en met februari 2028. De EU heeft een vergelijkbaar *outreach* programma voor het EU Gemeenschappelijk Standpunt. Dit programma richt zich erop de bekendheid en implementatie van het EU Gemeenschappelijk Standpunt in nabuurschapslanden te vergroten. Dit programma is in januari 2025 (Raadsbesluit [GBVB] 2025/208) verlengd tot en met januari 2028.

EU-jaarrapportage inzake export van militaire goederen 2023

Op 16 december 2024 heeft de Raad van de Europese Unie het 26^e EU-jaarrapport inzake de export van militaire goederen aangenomen³³, waarin verslag wordt gedaan van de in COARM besproken onderwerpen. Het rapport bevat daarnaast gedetailleerde, statistische informatie over de uitvoer van militair materieel door de EU-lidstaten in 2023.³⁴

In totaal is in 2023 voor ruim € 298 miljard aan wapenexportvergunningen afgegeven door EU-lidstaten (2022: € 176 miljard). Frankrijk heeft met bijna € 236 miljard hoogste waarde van afgegeven vergunningen gerapporteerd. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat Frankrijk in 2014 het vergunningensysteem heeft aangepast waardoor vergunningen voor *potentiële* orders ook worden meegenomen in het totaal. Dit cijfer is dus zeer waarschijnlijk een overschatting, de daadwerkelijke contractwaarde (waar vergunningen voor worden afgegeven) zal lager liggen.

Nederland staat in 2023 op plek 9 van de Europese Unie. De onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht per land van de afgegeven vergunningenwaarde in 2023 en het percentage van het EU-totaal.

Tabel 6, Europese wapenexport in 2023

Land	Waarde afgegeven vergunningen	Percentage (%)
Frankrijk ³⁵	235.737.222.899	78,89
Spanje	15.703.266.158	5,25
Duitsland	12.131.073.645	4,06
Polen	10.787.803.804	3,61
Italië	4.766.662.241	1,60
Bulgarije	3.855.183.976	1,29
België	2.137.367.427	0,72
Oostenrijk	1.864.932.423	0,62
Nederland	1.776.222.900	0,59
Zweden	1.449.798.913	0,49
Slowakije	1.319.546.768	0,44

³³ 26th Annual Report on Arms Exports (for 2023) launched: EU is a transparent and responsible trader in arms | EEAS

³⁴ Het EU-jaarrapport gaat in tegenstelling tot deze rapportage niet over het jaar 2024, maar over 2023 omdat lidstaten pas in de loop van 2024 rapporteerden over het voorgaande jaar.

³⁵ De cijfers voor Frankrijk zijn niet vergelijkbaar door een andere wijze van rapporteren.

Tsjechië	1.157.423.465	0,39
Hongarije	974.936.218	0,33
Denemarken	914.396.532	0,31
Kroatië	745.193.127	0,25
Finland	667.237.599	0,22
Estland	589.588.149	0,20
Griekenland	586.009.718	0,20
Roemenië	485.961.182	0,16
Portugal	377.440.865	0,13
Ierland	278.794.634	0,10
Slovenië	99.190.097	0,03
Litouwen	97.930.437	0,03
Letland	94.663.794	0,03
Cyprus	7.540.635	0,00
Malta	7.501.372	0,00
Luxemburg	6.552.397	0,00
Totaal	298.619.441.375	100,0%

De belangrijkste bestemmingen voor de EU-lidstaten waren naast EU- en NAVO-bondgenoten Saoedi-Arabië, India, de Verenigde Arabische Emiraten en Oekraïne. De verdeling naar eindbestemming is weergegeven in onderstaande figuur:

Figuur 7, waarde van EU-exportvergunningen naar eindbestemming in 2023.³⁶

Uit het jaarrapport van de EU blijkt verder dat door EU-lidstaten in totaal 33.700 vergunningen zijn afgegeven en dat 79 vergunningaanvragen zijn afgewezen en genotificeerd.³⁷ Dit aantal afgewezen vergunningen ligt lager dan in voorgaande jaren (2022: 123, 2021: 216, 2020: 203, 2019: 216).

Het aantal consultaties over afgewezen vergunningen tussen EU-lidstaten kwam in 2022 uit op 35. Dat is ongeveer gelijk aan het voorgaande jaar (36). In 2023 was Nederland betrokken bij 5 consultaties (14% van de gevallen), waarbij Nederland 2 keer consulteerde en 3 keer geconsulteerd werd door een andere lidstaat. Middels deze consultaties draagt Nederland bij aan het ontwikkelen van een eenduidiger begrip van de Europese wapenexportcontrolekaders.

³⁶ Bron: COARM Public online database: <https://webgate.ec.europa.eu/eeasqap/sense/app/75fd8e6e-68ac-42dd-a078-f616633118bb/sheet/24ca368f-a36e-4cdb-94c6-00596b50c5ba/state/analysis>

³⁷ Niet alle lidstaten rapporteren hun afwijzingen in het EU-jaarrapport. Het afwijzingenoverzicht is daarmee niet volledig compleet, maar geeft wel een algemeen beeld.

Raadswerkgroep dual-use goederen

EU-samenwerking inzake exportcontrole op dual-use goederen vindt hoofdzakelijk plaats in de Raadswerkgroep Dual-Use, de Dual Use Working Party (hierna: DUWP). Namens Nederland nemen vertegenwoordigers van het ministerie van Buitenlandse Zaken deel aan DUWP-vergaderingen. In het kader van de Europese Economische Veiligheid Strategie heeft de EU Commissie in januari 2024 een witboek gepubliceerd inzake exportcontrole met daarin een viertal concrete voorstellen t.b.v. het versterken van EU-coördinatie op exportcontrole.³⁸ De Commissie uit in het witboek onder andere haar zorgen over de situatie in multilaterale exportcontroleregimes (gebrek aan consensus) en het ontstaan van een lappendeken aan nationale maatregelen in de interne markt. In 2023 werd er door diverse EU-lidstaten, waaronder Nederland, nationale exportcontrolemaatregelen aangekondigd en ingesteld op basis van de artikelen 9 en 10 van de (EU) Dual-Use Verordening. Deze trend zette zich voort in 2024 met meer nationale maatregelen in andere EU-lidstaten. Nederland heeft in een non-paper dat is verstrekt aan de EU-lidstaten, en dat in maart 2024 ook met de Tweede Kamer is gedeeld³⁹, diverse suggesties gedaan om de Europese coördinatie op het terrein van nationale exportcontrolemaatregelen te verbeteren. Medio 2024 zijn er door de DUWP Raadsconclusies aangenomen op de voorstellen uit het witboek. Verder is er overeenstemming bereikt tussen de Europese Lidstaten om het instellen van unilaterale EU-controles verder te verkennen, bijvoorbeeld via artikel 17 (*Delegated Act*) van de (EU) *Dual-Use* Verordening. Tot slot was er onverminderde aandacht voor de sanctiepakketten tegen Rusland, die de nodige expertise en capaciteit vragen in de EU-lidstaten en bij de Commissie.

De coördinatiegroep dual-use goederen (de Dual-Use Coordination Group – “DUCG”), opgericht op grond van artikel 24 van de *Dual-Use* Verordening, heeft als taak om vraagstukken die voortkomen uit de toepassing van de verordening te onderzoeken. De DUCG met een vertegenwoordiger van elke EU Lidstaat wordt voorgezeten door de Europese Commissie. De DUCG heeft in 2024 acht (veelal hybride) vergaderingen georganiseerd. De DUCG speelt een sleutelrol bij de daadwerkelijke uitvoering van de verordening en concentreert zich op de vervulling van de nieuwe eisen en mandaten in het kader van de in 2021 herziene *Dual-Use* Verordening. Dit omvat met name het uitwisselen van (technische) informatie en het bespreken van uitvoeringsaspecten, zoals het onderscheid tussen “nationale maatregelen” en “nationale controlelijsten” in de zin van artikel 9 van de *Dual-Use* Verordening, vergunningen voor grote projecten en de controle van *intangible technology transfers* (ITT).

De controlelijst in bijlage I bij de *Dual-Use* Verordening wordt jaarlijks geactualiseerd om rekening te houden met wijzigingen in de multilaterale exportcontroleregimes. De bijgewerkte en geconsolideerde controlelijst is op 5 december 2024 in werking getreden. Ook heeft de Commissie op 20 oktober 2023 het eerste overzicht van de in de lidstaten geldende nationale controlelijsten gepubliceerd, waarin de door Spanje en Nederland ingevoerde nationale controles zijn opgenomen. Dit overzicht is op 23 september 2024 herzien om de door Frankrijk vastgestelde nationale controles op te nemen. Deze compilatie omvat de

³⁸ eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0025

³⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/03/12/non-paper-exportcontrole-suggestions-improved-eu-coordination-on-export-controls>

controles van producten op nationaal niveau waarvoor geen consensus is bereikt binnen de multilaterale exportcontroleregimes. Dit is de eerste compilatie van nationale controlelijsten onder de *Dual-Use* Verordening. Deze compilatie stelt lidstaten in staat een vergunningsplicht op te leggen door te verwijzen naar de nationale controlelijsten van andere lidstaten die in de compilatie zijn gepubliceerd, zonder dat zij noodzakelijkerwijs hun eigen nationale controles hoeven in te stellen.

Inmiddels zijn de uitgebreide sancties tegen Rusland 3,5 jaar van kracht. De exportbeperkende maatregelen daarbinnen vragen nog altijd veel capaciteit. Dat is enerzijds te wijten aan de veelheid en complexiteit van de maatregelen en anderzijds aan de voortdurend veranderende omzeilingstactieken van het Russisch militair-industrieel complex. Voor de sancties tegen Iran is dat niet anders. Er wordt een groot beroep gedaan op de compliance door bedrijven (die daar logischerwijs praktische vragen over hebben) en de technische expertise van Douane en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het hinderen van de aanvoerroutes van gesanctioneerde landen blijft van onverminderd belang, juist in relatie tot de huidige internationale veiligheidsdreigingen.

Overige relevante internationale ontwikkelingen

Ook buiten de EU spelen diverse onderwerpen die relevant zijn voor het wapenexportbeleid.

Wapenhandelsverdrag (Arms Trade Treaty)

Essentieel onderdeel van het Wapenhandelsverdrag (*Arms Trade Treaty*, ATT) is de verplichting voor Statenpartijen om te beschikken over een nationaal exportcontrolesysteem. De som van deze nationale exportcontrolesystemen dient uiteindelijk bij te dragen aan een meer verantwoorde internationale wapenhandel. De toetsingscriteria uit het ATT komen overeen met een aantal van de criteria zoals die reeds gelden onder het EU Gemeenschappelijk Standpunt inzake wapenexportcontrole: internationale embargo's, geen medewerking aan schendingen van het internationaal oorlogsrecht of mensenrechten, en het risico op omleiding.

Het ATT telde in 2024 116 statenpartijen. 26 landen hebben het verdrag getekend, maar nog niet geratificeerd. Nederland en de EU blijven zich ervoor inzetten dat meer landen toetreden tot het ATT.

Van 19-23 augustus 2024 vond in Genève de 10de *Conference of State Parties* (CSP) van het ATT plaats. Na meer dan 10 jaar bestaat onder de verdragspartijen een breed gedragen behoefte om de inhoudelijk focus van het verdrag te verleggen naar de manier waarop het verdrag in de praktijk door landen wordt toegepast. Zo wordt er bijvoorbeeld onvoldoende gesproken over de verschillende manieren waarop statenpartijen risicoanalyses (conform art. 7 ATT) uitvoeren tijdens het vergunningverleningsproces. Ook ligt er ruimte voor verbetering in een geïntensiverde gedachtewisseling over de praktische uitdagingen die landen ervaren bij het opzetten en onderhouden van een effectief nationaal exportcontrolesysteem.

Verder zijn voor Nederland "transparantie" en de naleving door de verdragspartijen van ATT rapportageverplichtingen inzake wapenhandel prioritaire thema's binnen het verdrag. Zo heeft Nederland net als in voorgaande jaren opnieuw een financiële bijdrage gedaan aan Control Arms voor de ATT monitor⁴⁰. Daarnaast ondersteunt Nederland een transparantieproject van NGO Stimson Centre (dat afloopt in augustus 2025). Zowel de monitor als het project van het Stimson Centre brengt de implementatie van het verdrag door statenpartijen, met name op het terrein van transparantie en rapportage, in kaart. Het Stimson Centre identificeert de belangrijkste uitdagingen voor verdragspartijen om te voldoen aan rapportageverplichtingen, beschrijven *best practices* en doen specifieke aanbevelingen voor staten om hun rapporteringssystemen te verbeteren. Deze rapporten worden door Stimson, en voor de ATT monitor door Control Arms, actief ingebracht tijdens de plenaire discussies van het verdrag en door landen gebruikt als informatiebron. Omdat het verdrag geen vanuit het verdrag gemandateerde uitvoeringsorganisatie kent, spelen deze organisaties een cruciale rol om de daadwerkelijke implementatie van het verdrag actief te monitoren. Daarnaast stelt Nederlandse financiële steun Stimson in staat om activiteiten te ondernemen om niet-rapporterende statenpartijen direct te ondersteunen bij het nakomen van hun rapportageverplichtingen.

⁴⁰ <http://controlarms.org/en/att-monitor-report/>

Tot slot maakt Nederland de jaarlijkse ATT-rapportage openbaar.⁴¹ Net als voor het ATT rapport van 2023 geldt ook dit jaar dat met betrekking tot export naar Oekraïne voor een aantal transacties niet volledig openbaar gerapporteerd kunnen worden in verband met de nationale veiligheid. Het gaat hierbij om de export van hoog-strategisch materieel uit eigen Defensie-voorraad waarbij volledige transparantie inzicht zou geven in de eigen capaciteit op dit vlak. Nederland zal deze informatie met terugwerkende kracht openbaar maken wanneer dit vanuit veiligheidsoogpunt mogelijk is.

Wassenaar Arrangement

De export van strategische goederen (militair en dual-use) wordt in breder multilateraal verband besproken in het “*Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-use Goods and Technologies*” (WA). Aan dit forum, dat zijn naam ontleent aan de plaats waar in 1995 onder Nederlands voorzitterschap de onderhandelingen over de oprichting van het arrangement werden gevoerd, namen in het verslagjaar 42 landen deel, waaronder de VS, Rusland en op Cyprus na alle EU-lidstaten. Deze landen vertegenwoordigen volgens schattingen tezamen meer dan 90% van de werelduitvoer van militaire goederen.

Doel van het WA (zoals geformuleerd in de zgn. *Initial Elements*⁴²) is het leveren van een bijdrage aan de regionale en internationale veiligheid en stabiliteit. Het middel hiertoe is de regelmatige onderlinge rapportage inzake de uitvoer naar derde landen van wapens en van goederen die voor militaire doeleinden kunnen worden gebruikt. Door deze informatie-uitwisseling kunnen de deelnemende landen beter beoordelen of er sprake is van destabiliserende accumulatie van militaire middelen in bepaalde landen of regio's. In dat geval zouden de deelnemende landen terughoudender moeten worden met het afgeven van vergunningen voor dergelijke bestemmingen.

Het Wassenaar Arrangement kent een lijst van *dual-use* goederen die voor Nederland via de Europese *Dual-Use* Verordening van toepassing is, en een lijst militaire goederen die geacht worden aan exportcontrole te zijn onderworpen. Iedere herziening van de WA-lijst leidt tot een aanpassing van de EU-lijst van militaire goederen en de controlelijst van de *Dual-Use* Verordening.

Actualiteiten

Vanwege geopolitieke spanningen wordt het bereiken van consensus op exportcontrole en politieke voorstellen sterk bemoeilijkt. De grootschalige illegale Russische invasie in Oekraïne in 2022 heeft de impasse binnen het WA verder versterkt. Hierdoor is het momenteel onwaarschijnlijk dat export van nieuwe technologieën op korte termijn gecontroleerd kan worden middels het WA.

⁴¹ <https://thearmstradetreaty.org/download/b2dbb78e-bbe8-3fc6-a985-f0b3f37108c7>

⁴² De *Initial Elements* zijn te vinden op de website van het Wassenaar Arrangement: www.wassenaar.org

Overige exportcontroleregimes

Nederland speelt een actieve rol bij de internationale exportcontroleregimes. Op het gebied van non-proliferatie zijn dit de *Nuclear Suppliers Group* (NSG), gericht op goederen en technologie die gebruikt kunnen worden voor de productie van nucleaire wapens, de *Australia Group* (AG) gericht op biologische/chemische wapens, en het *Missile Technology Control Regime* (MTCR) dat zich richt op de overbrengingsmiddelen (ballistische raketten en onbemande luchtvaartuigen) van massavernietigingswapens. De bij deze regimes aangesloten landen maken afspraken over exportcontrolebeleid en wisselen informatie uit over programma's voor massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen daarvoor in zogenaamde landen van zorg. Ook delen de landen ervaringen en informatie over handhaving met elkaar. Daarnaast hebben de aangesloten landen in de respectievelijke regimes controlelijsten opgesteld voor een reeks van goederen, productietechnologie, materialen, software en technologie die alleen met een vergunning mogen worden uitgevoerd. Deze lijsten worden regelmatig herzien zodat ze blijven aansluiten op actuele technologische ontwikkelingen. Ook wordt in de verschillende regimes gesproken over de mogelijke toetreding van nieuwe leden en over unilaterale naleving van richtsnoeren en goederenlijsten door niet-partnerlanden.

Vanwege geopolitieke spanningen, zoals hierboven beschreven bij de actualiteiten onder het Wassenaar Arrangement (8.2), is het in een aantal exportcontroleregimes zeer moeilijk om overeenstemming te bereiken en voortgang te maken op technische voorstellen. Dit geldt ook voor het MTCR. In de AG wordt wel voortgang geboekt op het gebied van exportcontrole ten behoeve van het tegengaan van biologische en chemische wapens, omdat een meer *like-minded* groep landen onderdeel is van dit exportcontroleregime. Ook de NSG boekt voortgang.

Bijlagen

Bijlage 1: Afgegeven vergunningen uitvoer van militaire goederen

Overzichten van de waarde van de in het jaar 2024 afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per categorie goederen en per land van eindbestemming.

Methodologie

De hierna gemelde waarden zijn gebaseerd op de waarde van de vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen, die zijn afgegeven in de periode waarover verslag wordt uitgebracht. De vergunningwaarde geeft de maximum exportwaarde aan, die op het moment van publicatie evenwel niet hoeft te corresponderen met de daadwerkelijk gerealiseerde exporten. Vergunningen voor tijdelijke uitvoer zijn in de rapportage buiten beschouwing gelaten, omdat aan deze vergunningen een verplichting tot wederinvoer is gekoppeld. Hierbij gaat het vooral om zendingen voor demonstratie- of tentoonstellingsdoeleinden. Vergunningen voor proef- of monsterzendingen worden wel opgenomen in de rapportage, omdat vanwege de aard van deze exporten geen verplichting tot wederinvoer wordt opgelegd. Vergunningen voor goederen die na reparatie in Nederland retour worden gezonden, worden evenmin in de rapportage opgenomen. Het moet dan echter wel gaan om eerder vanuit Nederland geleverde goederen, waarvan de waarde daarom in een eerdere rapportage is opgenomen. Opname van deze zogenoemde 'retour-na-reparatie' vergunningen zou immers tot dubbeltelling leiden. Om dezelfde reden komen ook vergunningen waarvan de looptijd wordt verlengd niet terug in de rapportage. Hetzelfde geldt tenslotte voor vergunningen die worden vervangen in verband met, bijvoorbeeld, een adreswijziging van de ontvanger. Indien een verlengings- of vervangingsvergunning met een hogere waarde dan de oorspronkelijke vergunning wordt afgegeven, wordt die meerwaarde uiteraard wél gerapporteerd.

Tabel 7, waarde afgegeven vergunningen voor definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 per categorie (indeling in ML-categorie⁴³).

ML-categorie	Omschrijving	Waarde (in mln. euro's)
ML1	Wapens met gladde loop met een kaliber van minder dan 20 mm, andere wapens en automatische wapens met een kaliber van 12,7 mm (kaliber 0,50 inch) of minder en toebehoren en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	19,41
ML2	Wapens met gladde loop met een kaliber van 20 mm of meer, andere wapens met een kaliber groter dan 12,7 mm (kaliber 0,50 inch), werpers speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik en toebehoren daarvoor, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	29,75
ML3	Munitie en ontstekingsinstellingsinrichtingen en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	41,96
ML4	Bommen, torpedo's, raketten, geleide projectielen, andere ontploffingsmechanismen en ladingen en toebehoren, en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	242,67
ML5	Vuurgeleidingssystemen, bewakings- en waarschuwingssystemen, en aanverwante systemen, test- en uitlijningsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, speciaal ontworpen voor militair gebruik en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	71,63
ML6	Voertuigen en onderdelen daarvoor	443,46
ML7	Chemische stoffen, "biologische stoffen", "stoffen voor oproerbeheersing", radioactief materiaal, aanverwante uitrusting, onderdelen en materialen	7,07

⁴³ Voor meer informatie, zie de EU Gemeenschappelijke lijst van militaire goederen.

ML-categorie	Omschrijving	Waarde (in mln. euro's)
ML8	"Energetische materialen" en aanverwante substanties	5,69
ML9	Oorlogsschepen (zowel oppervlakteschepen als onderzeeboten), speciale scheepsuitrusting, toebehoren, onderdelen en andere oppervlakteschepen	71,75
ML10	"Vliegtuigen", "lichter-dan-luchttoestellen", "onbemande luchtvaartuigen" ("UAV"), vliegtuigmotoren, en uitrusting voor "vliegtuigen", aanverwante uitrustingsstukken en onderdelen, speciaal ontworpen of aangepast voor militair gebruik	611,99
ML11	Elektronische apparatuur "ruimtevaartuigen" en onderdelen die nergens anders in de gemeenschappelijke EU-lijst van militaire goederen zijn bedoeld	37,26
ML13	Gepantserde of beschermende uitrusting, constructies en onderdelen	0,76
ML14	'Speciaal militair oefenmaterieel' of apparatuur voor het nabootsen van militaire scenario's, simulatoren speciaal ontworpen voor opleiding in het gebruik van vuurwapens of andere wapens bedoeld in ML1 of ML2, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	13,56
ML15	Beeldvormingsapparatuur en apparatuur voor tegenmaatregelen, speciaal ontworpen voor militair gebruik, en speciaal ontworpen onderdelen en toebehoren daarvoor	41,12
ML16	Smeedstukken, gietstukken en andere halffabricaten welke speciaal ontworpen zijn voor de goederen bedoeld in ML1 tot en met ML4, ML6, ML9, ML10, ML12 of ML19	33,67
ML17	Militaire uitrustingsstukken, materialen en "bibliotheekprogramma's", en speciaal ontworpen onderdelen daarvoor	8,33

ML-categorie	Omschrijving	Waarde (in mln. euro's)
ML18	'Productie'-apparatuur, voorzieningen voor omgevingsproeven en onderdelen daarvoor	1,56
ML21	Programmatuur	58,87
ML22	Technologie	127,43
Totaal		1867,95

Tabel 8, waarde afgegeven vergunningen voor definitieve uitvoer militaire goederen per land van bestemming (uitgesplitst per ML-categorie).

Totaal 2024 (in miln. euro's)	ML1	ML2	ML3	ML4	ML5	ML6	ML7	ML8	ML9	ML10	ML11
AUSTRALIE		0,63		1,74	0,91	4,32	0,06		0,02	0,00	
BELGIE					0,00						
BES EILANDEN	0,03		0,07								
BRAZILIE					5,80				8,62	0,00	5,83
BRUNEI DARUSSALAM					0,01						
BULGARIJE	0,00					0,38					
CANADA	0,00				0,00	0,08			0,00	0,01	0,15
CHILI									2,71	0,76	
CHINA											
COLOMBIA					1,00						1,00
CYPRUS											0,02
DENEMARKEN	0,01			0,01		22,16			0,01		
DIVERSE										40,00	
DUITSLAND	0,68	5,12	0,17	60,18	0,10	88,40	0,05	0,00	2,08	0,16	1,49
EGYPTIE					0,00						0,22
ESTLAND	0,01					0,13					
EU/NAVO+		11,08	0,09		9,98	0,04			0,86	0,88	2,83
EUROPESE UNIE											1,68
FINLAND	0,00		0,00		0,26	0,38	0,40		6,20		
FRANKRIJK	0,02	1,88	0,00		0,11	0,10			1,95	6,67	
GRIEKENLAND	0,00		0,50						2,00		
HONGARIJE	0,00				0,04	0,37					0,15
IERLAND	0,01				2,25	2,25			0,04		

INDIA					2,61	0,13			0,78	0,05	0,12
INDONESIE					0,78		2,29		0,41		1,25
ISRAEL					0,05					0,33	
ITALIE	0,00			0,02						2,00	
JAPAN				0,01	0,13				0,04		
JORDANIE						1,05					
KAZACHSTAN					0,03	0,48					
KOEWEIT					0,33						0,34
KOSOVO			0,01	0,01							
KROATIE	0,00		0,20								
LETLAND	0,00					0,39					
LITOUWEN	0,02										
MALEISIE					1,67				1,55		1,33
MALTA	0,02	0,02									
MAROKKO		1,82			1,82				1,82		1,82
MEXICO					0,35						0,35
MOLDAVIE	0,00		0,02	0,01							
NOORWEGEN	0,00	2,98	0,08	11,54		0,50			0,41		
OEKRAINE	15,40	6,11	38,71	163,63	2,79	284,69	3,56	5,68	20,05	501,47	14,85
OMAN										0,50	
OOSTENRIJK	0,07		0,24		0,89	0,52				0,00	
OOST-TIMOR										0,00	
PAKISTAN					11,89					1,50	1,43
POLEN	0,29	0,04	0,30	3,61		25,71			1,77	0,09	
PORTUGAL	0,05								0,01	0,46	
QATAR					0,41					3,50	0,33
ROEMENIE	0,01			0,30						5,02	

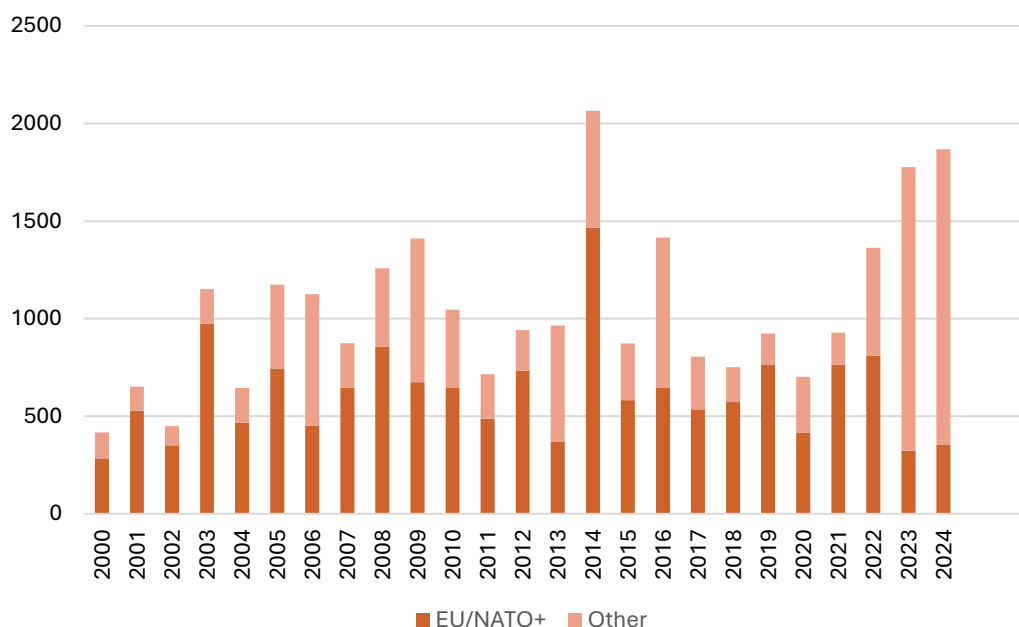
SAOEDI-ARABIE						0,01			0,57		
SERVIE					0,01						
SINGAPORE	0,03				10,66	0,03					0,03
SLOVENIE	0,00										
SLOWAKIJE	0,00					0,26					
SOMALIE	0,08		0,08								
SPANJE	0,02			1,34	0,43	0,42			0,06	0,93	0,56
SURINAME	0,00										
TAIWAN									10,25		
THAILAND					0,00						
TSJECHIE	0,31		0,48								
TURKIJE	0,15		0,00		0,59				1,17		0,04
VER. ARAB. EMIRATEN				0,14	0,65						0,19
VERENIGD KONINKRIJK	0,08	0,02	0,03	0,01	10,06	5,85			3,40	2,57	0,59
VERENIGDE STATEN	1,80	0,05	0,80	0,09	0,13	0,91		0,00	4,67	44,15	0,15
VIETNAM											
ZUID-AFRIKA	0,07									0,48	
ZUID-KOREA					4,14	0,28	0,71		0,26	0,44	0,15
ZWEDEN	0,12		0,17			1,68			0,07		
ZWITSERLAND	0,10			0,04	0,74	1,95					0,36
Eindtotaal	19,41	29,75	41,96	242,67	71,63	443,46	7,07	5,69	71,75	611,99	37,26

Totaal 2024 (in mln. Euro's)	ML13	ML14	ML15	ML16	ML17	ML18	ML21	ML22	Totaal
AUSTRALIE		0,15	2,50	0,95	0,05			5,50	16,83
BELGIE								0,00	0,00
BES EILANDEN									0,10
BRAZILIE						0,25	5,80	5,83	32,13
BRUNEI DARUSSALAM									0,01
BULGARIJE									0,38
CANADA							0,43	0,53	1,19
CHILI								3,08	6,55
CHINA								0,00	0,00
COLOMBIA			1,00				1,00	1,00	5,00
CYPRUS									0,02
DENEMARKEN									22,19
DIVERSE	0,01			30,00			3,56	4,09	77,66
DUITSLAND	0,06		0,17	0,02	1,23	0,06	0,15	10,92	171,02
EGYPTE		5,97					0,22	0,22	6,63
ESTLAND			0,00					0,00	0,14
EU/NAVO+		1,12	9,98	2,50			9,11	19,11	67,59
EUROPESE UNIE								4,27	5,96
FINLAND		0,12	0,01				0,26	0,37	8,00
FRANKRIJK			0,00		0,00		0,11	1,16	12,02
GRIEKENLAND								0,32	2,82
HONGARIJE						0,27			0,84
IERLAND									4,54
INDIA								1,97	5,65

INDONESIE			0,30				1,25	2,81	9,10
ISRAEL						0,33		0,33	1,05
ITALIE		0,35				0,08		4,72	7,18
JAPAN							0,13	0,18	0,49
JORDANIE									1,05
KAZACHSTAN									0,51
KOEWEIT								0,34	1,02
KOSOVO									0,02
KROATIE			0,02						0,23
LETLAND									0,40
LITOUWEN		0,23						0,23	0,47
MALEISIE							3,00	5,88	13,43
MALTA									0,04
MAROKKO								1,82	9,09
MEXICO							0,35	0,35	1,40
MOLDAVIE									0,04
NOORWEGEN			0,29						15,81
OEKRAINE	0,61		20,64		6,26		0,74	0,96	1086,16
OMAN								0,51	1,01
OOSTENRIJK									1,73
OOST-TIMOR									0,00
PAKISTAN							11,89	11,89	38,61
POLEN			0,00						31,81
PORTUGAL									0,51
QATAR			0,33				0,08	3,58	8,23

ROEMENIE					0,25				5,58
SAOEDI-ARABIE								0,55	1,12
SERVIE									0,01
SINGAPORE		0,04	3,00				10,68	10,70	35,16
SLOVENIE									0,00
SLOWAKIJE									0,26
SOMALIE	0,08								0,23
SPANJE		0,02			0,00		0,14	0,18	4,11
SURINAME									0,00
TAIWAN									10,25
THAILAND		0,29					0,00	0,30	0,60
TSJECHIE									0,79
TURKIJE				0,08			0,17	1,59	3,80
VER. ARAB. EMIRATEN		0,01					0,19	0,73	1,92
VERENIGD KONINKRIJK		4,51	0,50				4,51	5,77	37,88
VERENIGDE STATEN		0,45	2,21	0,06	0,05	0,38	0,13	6,85	62,89
VIETNAM			0,03					0,09	0,12
ZUID-AFRIKA									0,55
ZUID-KOREA	0,00		0,12		0,49	0,20	4,20	8,33	19,32
ZWEDEN		0,28			0,00		0,75	0,36	3,43
ZWITSERLAND				0,06					3,25
Eindtotaal	0,76	13,56	41,12	33,67	8,33	1,56	58,87	127,43	1867,95

Bijlage 2: Ontwikkeling waarde van de afgegeven vergunningen voor export van militaire goederen uit Nederland sinds 2000

Figuur 9, waarde afgegeven vergunningen voor militaire in miljoenen euro's 2000-2024.

Vanaf de rapportage over 2015 wordt in de tabel met de waarde van afgegeven vergunningen voor de definitieve uitvoer van militaire goederen per land van bestemming in plaats van de verzamelpost 'overige NAVO' de verzamelpost 'EU/NAVO+' gehanteerd voor het weergeven van de waarde van globale vergunningen. In 2022, 2023 en 2024 is het aandeel EU/NAVO+ gedaald vanwege de militaire steun vanuit Nederland aan Oekraïne.

In 2024 waren de volgende 27 landen lid van de EU: België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en Zweden.

In 2024 waren de volgende 29 landen lid van de NAVO: Albanië, België, Bulgarije, Canada, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Kroatië, Montenegro, Nederland, Noorwegen, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten van Amerika, IJsland en Zweden (vanaf 7 maart 2024).

Bijlage 3: Realisaties onder algemene vergunningen (militair)

Overzicht van waarden van gerapporteerde realisaties onder Algemene vergunningen:

NL003: Uitvoer (overdracht) naar krijgsmachten van EU-lidstaten.

NL004: Uitvoer (overdracht) naar gecertificeerde bedrijven in de zin van artikel 9 van richtlijn 2009/43/EG.

NL005: Uitvoer (overdracht) voor demonstratie, evaluatie of expositie

NL006: Uitvoer (overdracht) voor reparatie, onderhoud en revisie

NL007: Doorvoer afkomstig van bondgenoten

NL008: Doorvoer met eindbestemming bondgenoten

NL009: Uitvoer en doorvoer naar partijen aangesloten bij het F-35 Lightning II programma.

Tabel 9, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 onder NL003 (strijdkrachten EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
België	0,04	11
Denemarken	1,73	5; 10; 11; 21; 22
Duitsland	20,76	5; 6; 10; 11; 21; 22
Finland	0,033	22
Frankrijk	9,40	5; 21; 22
Griekenland	1,51	5; 21; 22
Hongarije	0,941	6; 11
Italië	1,1	5; 21; 22
Kroatië	0,0065	10
Luxemburg	1,47	6; 11
Noorwegen	0,55	7

Oostenrijk	2,9	6; 10
Polen	0,161	5; 22
Portugal	0,07	5; 10
Spanje	0,132	11; 17; 22
Verenigd Koninkrijk	2,1	6; 9; 21; 22
Zweden	0,117	6; 11; 21; 22
Totaal	43	

Tabel 10, Waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 onder NL004 (ontvangers zijn conform richtlijn 2009/43/EG gecertificeerde bedrijven in EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
België	0,028	5
Denemarken	0,555	4; 7
Duitsland	25,146	5; 6; 11; 15; 22
Frankrijk	1,439	5; 21; 22
Portugal	0,001	5; 22
Zweden	4,5	6; 13
Totaal	31,68	

Tabel 11, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 onder NL005 (demonstratie, evaluatie of expositie in EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
Denemarken	0,413	5; 11; 13; 21
Duitsland	1,02	5; 6; 11; 13; 15; 21; 22
Estland	0,582	5; 11
Finland	0,000003	13
Frankrijk	4,95	5; 6; 9; 10; 11; 13; 15; 21; 22
Hongarije	0,090	5; 18
Ierland	0,000001	13
Italië	0,017	5; 11; 13; 21
Litouwen	0,0001	13
Noorwegen	0,000006	22
Oostenrijk	0,312	1; 5; 15
Polen	0,01	5; 13
Portugal	0,022	1; 21
Roemenië	0,004	5; 13
Spanje	0,036	5; 10; 13
Tsjechische Republiek	0,008	5
Verenigd Koninkrijk	0,697	5; 9; 11; 13
Zweden	0,146	5; 6; 15; 21; 22
Totaal	8,3	

Tabel 12, waarde gerapporteerde realisaties definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 onder NL006 (reparatie, onderhoud en revisie EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland en het Verenigd Koninkrijk) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
België	1,8	5; 15
Canada	0,086	17
Denemarken	1,913	5; 6; 10; 11; 16
Duitsland	21,61	5; 6; 9; 10; 11; 15; 21; 22
Finland	0,125	6
Frankrijk	3,8	5; 6; 9; 10; 11; 15; 16; 21
Griekenland	0,938	5
Italië	2,8	5; 11; 15
Litouwen	0	11
Oostenrijk	0,00015	6
Polen	0,02	5
Portugal	0,160	5
Slovenie	0,001243	6
Spanje	1,279	5; 10; 11; 15
Tsjechische Republiek	0,00741	6
Verenigd Koninkrijk	11,48	5; 6; 9; 11; 15; 17
Verenigde Staten	0,059	5; 10; 15
Zweden	0,322	5; 6; 11; 15; 16
Totaal	46,44	

Tabel 13, waarde gerapporteerde realisaties definitieve doorvoer van militaire goederen in 2024 onder NL007 (afkomstig van bondgenoten) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
Bahrein	0,064	10
Brazilië	6,5	6; 8; 10; 11; 14
Chili	4,77	5; 9; 13
China	0,0071	11
Colombia	0,286	10
Curacao	0,028	9
Ecuador	0,091	7; 10
Ghana	0,023	13
India	0,50	11
Indonesië	0,51	5
Kenia	0,370	13
Maleisië	4,1	10; 11
Oeganda	0,795	5; 10
Pakistan	4,97	10;11
Peru	0,879	9; 11; 15
Qatar	0,038	11
Singapore	0,388	6; 11
Taiwan	0,037	11
Thailand	0,012	10; 11
Verenigde Arabische Emiraten	0,041	11
Verenigde Staten	0,108	3; 10
Zuid Afrika	1,365	5; 6; 10; 15

Zuid-Korea	0,09	5; 11
Zwitserland	0,057	5
Totaal	26,07	

Tabel 14, waarde gerapporteerde realisaties definitieve doorvoer van militaire goederen in 2024 onder NL008 (met eindbestemming bondgenoten) per land van herkomst.

Land van herkomst	Waarde (mln.)	ML code(s)
België	0,376	1; 4; 10; 11
Bulgarije	0,053	10; 11
Canada	1,2	1; 5; 6; 10; 11; 16
Curacao	0,704	17
Denemarken	0,092	5; 11; 13
Duitsland	152,74	2; 3; 4; 5; 6; 7; 10; 11; 13
Estland	5,167	3
Finland	1,159	6; 10; 11
Frankrijk	1,318	8; 10; 11
Griekenland	0,942	11; 14
Hongarije	0,079	10;11
Ierland	0,771	3
Israel ⁴⁴	0,028	5
Italië	1,4	5; 8; 10; 11
Japan	12,339	2; 11; 13

⁴⁴ Deze uitvoer was in strijd met de voorwaarden van de toegepaste algemene vergunning die enkel gebruikt mag worden voor doorvoer naar Australië, Japan, Nieuw-Zeeland, Zwitserland, een lidstaat van de Europese Unie of de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie met uitzondering van Turkije. Na dat dit uit rapportagedata is gebleken is een onderzoek naar de betreffende exporteur gestart, welke nog niet is afgerond.

Kroatië	0,013	10
Luxemburg	4,4	4; 10; 11; 14; 15
Noorwegen	0,669	4; 9; 10; 11; 16
Oostenrijk	1,9	4; 11
Polen	0,725	1; 3; 10; 11; 13; 14
Roemenië	0,007	1
Singapore	10,289	2
Spanje	4,277	10; 11; 17
Tsjechische Republiek	0,211	13
Verenigd Koninkrijk	4,781	4; 6; 10; 11; 13; 14; 17
Verenigde Staten	35,885	1; 4; 5; 6; 9; 10; 11; 14; 15; 16; 17; 21; 22
Zweden	23,3	4; 10; 11; 14; 21
Zwitserland	3,876	4; 10
Totaal	268,75	

Tabel 14, waarde gerapporteerde realisaties van definitieve uitvoer van militaire goederen in 2024 onder NL009 (F-35 Lightning II) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
Australië	0,774	10; 12; 17
België	0,045	10
Canada	0,761	10
Denemarken	0,760	5; 10; 11; 17
Finland	0,408	18

Griekenland	0,041	10
Guam	0,208	10
Israël ⁴⁵	0,277	5; 10; 17
Italië	24,43	5; 10; 17; 19
Japan	3,41	5; 10; 17
Noorwegen	1,3	5; 10; 11; 17
Polen	0,000058	10
Singapore	0,271	10
Verenigd Koninkrijk	8,359	5; 10; 11; 12; 17
Verenigde Staten	237,399	4; 5; 10; 11; 14; 15; 17; 19
Zuid-Korea	0,445	10
Totaal	278,9	

Tabel 15, waarde gerapporteerde realisaties van definitieve doorvoer van militaire goederen in 2024 onder NL009 (F-35 Lightning II) per land van bestemming.

Land van bestemming	Waarde (mln.)	ML code(s)
Australië	0,238	10
Bahrein	0,068	10
Denemarken	0,0052	10

⁴⁵ Realisaties onder algemene vergunning NL009 met als eindbestemming Israël hebben plaatsgevonden voorafgaand aan het arrest van gerechtshof Den Haag van 12 februari 2024. Conform het arrest is de algemene vergunning NL009 zodanig aangepast dat deze niet meer mag worden gebruikt voor uit- en doorvoer vanuit Nederland naar Israël.

Israël ⁴⁶	0,067	10
Italië	0,023	10
Japan	0,084	10; 18
Noorwegen	23,890	10; 18
Verenigd Koninkrijk	9,463	10
Verenigde Staten	170,014	10; 18
Zuid-Korea	0,011	10
Totaal	203,87	

⁴⁶ Realisaties onder algemene vergunning NL009 met als eindbestemming Israël hebben plaatsgevonden voorafgaand aan het arrest van gerechtshof Den Haag van 12 februari 2024. Conform het arrest is de algemene vergunning NL009 zodanig aangepast dat deze niet meer mag worden gebruikt voor uit- en doorvoer vanuit Nederland naar Israël.

Bijlage 4: Doorvoer van militaire goederen

Tabel 17, waarde (in miljoenen euro's) afgegeven vergunningen voor de doorvoer van militaire goederen in 2024.

Land van Bestemming	ML1	ML2	ML3	ML6	ML 17	Totaal (mln)
Estland				0,32	0,32	0,63
Guatemala	0,08					0,08
Oekraïne		0,08	7,58	42,25		49,91
Oostenrijk	0,00	0,00				0,00
Slovenië				0,91		0,91
Ver. Arab. Emiraten				0,60		0,60
Totaal	0,08	0,08	7,58	44,07	0,32	52,12

Bijlage 5: Tussenhandeldiensten t.a.v. militaire goederen

Deze bijlage bevat een overzicht van afgegeven vergunningen voor tussenhandeldiensten. Hierbij is aangegeven op wat voor type goederen de tussenhandeldiensten betrekking hadden en wat het land van herkomst en eindbestemming van de goederen is. Bij tussenhandel komen de goederen niet op Nederlands grondgebied, maar speelt een Nederlandse partij wel een faciliterende rol in de transactie. Deze dienst is vergunningplichtig. De waarde van de tussenhandeldienst is niet altijd bekend, omdat de diensten soms onderdeel zijn van een groter contract, waarin ook goederen en technologie worden geleverd. Ook wordt aan het leveren van tussenhandeldiensten niet altijd een waarde gekoppeld omdat bedrijven ook ten behoeve van hun eigen bedrijfsvoering een tussenhandeldienst kunnen leveren die zodoende kostenneutraal is. Bedrijven worden gevraagd de waarde van de tussenhandeldienst zo veel mogelijk te specificeren in de vergunningaanvraag.

Tabel 18, weergave afgegeven vergunningen voor tussenhandel in militaire goederen in 2024.

Land eind-bestemming	Land herkomst	ML	Tussenhandeldiensten m.b.t.	Waarde tussenhandeldienst ⁴⁷ (in euro)
Oekraïne	Tsjechië	ML3a	Munitie	1.260.000
Oekraïne	Spanje	ML9a1	Vaartuigen en delen	6.336.000
Oekraïne	Tsjechië	ML4a	Granaten	2.177.335
Verenigd Koninkrijk	Singapore	ML18a	Tussenhandeldiensten delen ondersteuningsconstructie voor onderzeeboot tijdens bouwfase en/of in droogdok	1.550.979
Spanje	Verenigde Staten	ML11a	Delen voor inspectieapparatuur voor buizen	15.723
Oekraïne	Tsjechië	ML2a	Houwitsers en delen	41.490.900
Oekraïne	Tsjechië	ML3a	Munitie	4.850.000
Oostenrijk	Brazilië	ML10a	Militaire transportvliegtuigen inclusief delen en toebehoren	769.800.000
Mexico	Verenigde Staten	ML11a	Elektronisch apparatuur	35.365
Oekraïne	Tsjechië	ML10c	UAV's	25.612.646
Oekraïne	Zweden	ML9a1	Patrouillevaartuigen	5.773.273
Oekraïne	Frankrijk	ML2a; ML3a	Mortieren en granaten	6.501.720

⁴⁷ Deze waarde betreft niet de waarde van de goederen, maar van de geleverde tussenhandeldienst.

EU/NAVO+	Verenigde Staten	ML2a; ML2c; ML9a; ML9c; ML11; ML13a; ML13b; ML16; ML21a; ML22a; ML4b; ML4c; ML5; ML10	Tussenhandelsdiensten m.b.t. militaire goederen, programmatuur en technologie	0
Oekraïne	Verenigde Staten	ML1d5	Wapenvizieren en onderdelen daarvoor	61.537.274
Oekraïne	Tsjechië	ML2a	Houwitser	17.752.500
Portugal	Diverse	ML10a	Delen voor KC-390 vliegtuigen	127.651.924
Verenigde Staten	Verenigde Staten	ML11a	Inspectieapparatuur voor buizen	92.876
Oekraïne	Verenigd Koninkrijk	ML10c	UAV's	15.037.535

Bijlage 6: Afgewezen vergunningaanvragen voor militaire goederen

De afgewezen vergunningaanvragen worden ook met EU-partners uitgewisseld uit hoofde van artikel 4 van het Gemeenschappelijk Standpunt 2008/944/GBVB tot vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor de controle op de uitvoer van militaire goederen en technologie.

Tabel 18, afgewezen vergunningaanvragen voor uitvoer van militaire goederen in 2024.

Land van eind-bestemming	Korte omschrijving	Aantal stuks	Ontvanger	Eindgebruiker	Datum afwijzing	Reden weigering (criterium/criteria)
Israël	Munitie	84.000	Xcalibre Arms Ltd.	Onbekend, bestemd voor lokale verkoop	15-05-2024	7
Guinee	M813 Vrachtwagen	1	Private eindgebruiker	Private eindgebruiker	16-05-2024	7
Israël	Ballistische helmen	52	Yakhin Hakal Ltd.	Israeli Defence Forces	13-06-2024	2,4,6,7
Israël	Kogelwerende platen	436	Yakhin Hakal Ltd.	Israeli Defence Forces	13-06-2024	2,4,6,7
Israël	Thermische kijkers	50	Troya Tech Defense Ltd.	Israeli Defence Forces	13-06-2024	2,4,6,7

Israël	Beeldversterkers	40	Troya Tech Defense Ltd.	Israeli Defence Forces	13-06-2024	2,4,6,7
Congo	Onbemand luchtvaartuig	1	Telesol Networks Ltd.	Maison Militaire	27-08-2024	2,3,7
Israël	Beeldversterkers	40	Troya Tech Defense Ltd.	Israeli Prison Service	09-10-2024	2,4,6,7
Israël	Onderdelen transporthelikopters	5	Integrated Procurement Technologies (IPT)	Israeli Defence Forces	05-12-2024	2,4,6,7